

UJÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Mazsihisz: Ami Hágában történt, az a jog és az igazság megcsúfolása

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) a jog megcsúfolásának és az igazság lábálal tiprásának tartja a Nemzetközi Büntetőbíróság elfogatóparancsát Benjámín Netanjahu izraeli kormányfő és Joáv Galant volt védelmi miniszter ellen.

A Mazsihisz egyetért Jichák Hercog izraeli államfő véleményével, aki a Nemzetközi Büntetőbíróság döntését felháborítónak és rosszhiszeműnek nevezte.

Ennek szellemében emlékeztetjük a közvéleményt: a hágai székhelyű testület több mint húsz éve azzal a céllal alakult meg, hogy elnyerjék méltó büntetésüket a népirással, emberiség elleni és háborús bűncselekményekkel vádolt személyek. Ám sem a zsidó állam miniszterelnöke, sem egykori védelmi minisztere nem tartozik egyik büntetőjogi kategóriába sem. Benjámín Netanjahu és Joáv Galant irányítása alatt Izrael Állam védelme érdeké-

ben szálltak harcba az Izraeli Védelmi Erők (IDF) katonái a Hamász terrorszervezet tavaly október 7-i, embertelen támadása miatt.

Ma, amikor a világban a vészországok óta nem látott antiszemita hullám tombol, a Mazsihisz szerint Izrael Állam léte és a zsidó diaszpóra biztonsága szempontjából beláthatatlanul súlyos következményekkel járhat, ha valamelyik ország érvényt szerez a hágai döntésnek. Ha valóban letartóztatják azokat, akik a zsidó állam védelmében léptek fel a terroristákkal szemben, akkor ebből a zsidóság és Izrael ellenségei azt a következtetést vonják le, hogy a nyugati világ jogszolgáltatása a terroristák mellé állt.

Mindent meg kell tenni a diplomácia eszközeivel, hogy megakadályozható legyen a hágai büntetőbíróság elfogatóparancsának végrehajtása.

Kóruskoncert Kecskeméten

A magyar holokauszt 80. évfordulója kapcsán emlékhangversenyt tartottak Kecskeméten. A helyi zsidó hitközség néhány éve felújított nagy imatermében az Er-

dei Péter vezette Kecskeméti Énekes Kör olyan kórusműveket szívaltatott meg, amelyek közvetlenül vagy szerzőik révén a vészországokhoz kapcsolódnak. A megjelenteknek dr. Róna Tamás főrabbi, a Magyarhoni Zsidó Imaegylet elnöke nyújtott lelki táplálékot.

2024-ben 80. alkalommal emlékeztünk a magyar holokauszt több mint félmillió mártírjára, valamint a túlélőkre, akik elviselték az embertelen bánásmódot, a kirekesztést. A Magyar Kormány, a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. által biztosított forrásból – melyből a zsidó egyházak és civil szervezetek részesültek – számos kegyeletteljes rendezvényt tartottak az emlékévk során, legutóbb a **Kecskeméti Énekes Kör** adott hangversenyt a helyi hitközség 2020-ban átadott, felújított nagy imatermében.

Dr. Róna Tamás főrabbi előbb köszöntötte a megjelenteket, majd egyfajta lelki manna nyújtott át számukra. Az imateremben lévő két kótábla kapcsán egy régi etiópiai iskolai történetet idézett fel, a héber ábécé tanulásának egykori módját állította párhuzamba a kecskeméti koncert céljával. „Nagy a szegénység. Az iskolában egyetlen egy kiégett agy kótábla van, amiből a gyerekek tanulják a héber ábécé formáját, és hát nem mindenki fér oda.

Van, aki fejjel lefelé tanulja meg a szöveget. Van, aki csak távolabbról látja. De ahogy tanulják, ezeknek a betűknek van mélységük, azaz ki vannak vésva a táblában, tehát meg tudják érinteni a betűt. Van hozzájuk dallam, amely megtanítja az adott betűt. Van hozzá vizualitás, és talán az egyik legkülönlegesebb érzékünk: datolyamézzel fel vannak töltve ezek a betűk, tehát meg lehet őket kóstolni. Márpedig most mi azért vagyunk itt, hogy a karnagy úr és a kórus interpretációjában ezeket a betűket meghalljuk, a szívünkbe engedjük őket, és ennek az ízt, a dallamát magunkkal vigyük” – mondta.

A főrabbi bevezető gondolatai után Erdei Péter karnagy is üdvözölte a hallgatóságot, azután így folytatta: „Úgy gondolom, hogy azt az időszakot, amelyre kimondva vagy ki nem mondva emlékezünk, azt minden jóérvésű embernek kötelező felidézni nemcsak Magyarországon, hanem mindenütt. Mi, a Kecskeméti Énekes Kör az éneklésünkkel tudjuk ezt demonstrálni. A műsorunk, amit összeállítottunk, többféle kórusműből áll. Van benne olyan, amely közvetlenül a vészországokhoz kapcsolódik, és van benne olyan is, amely csak a zeneszerzője révén kötődik oda.”

Az énekes kör a koncerten az USA-ban született, ám 1974 óta Jeruzsálemben élő zeneszerző, Max Stern két alkotását – a *Holocaust Cantata* utolsó, negyedik részét, valamint a *Prayer for Israel* című darabját –, illetve Mihály András, Kósa György és Ligeti György kórusműveit szólaltatta meg, zongorán Lestákné Valasek Szilvia működött közre. Az elhangzó kompozíciókat Erdei Péter rövid ismertetői hozták közelebb a zeneszerzőkhöz.

Varga Géza/Hírös.hu

Túlélők látogatása a Rumbachban

Dr. Schiffer János, a NÜB elnöke vezetésével holokauszt túlélők tettek látogatást a Rumbach utcai zsinagógában. A csoportot Kiss Henriett, a Rumbach igazgatója kalauzolta, aki ismertette az épület felépítésének történetét, kialakításának érdekességeit, s mesélt a tervezőről, Otto Wagnerről is.

Mint megtudtuk, sajnálatos módon Otto Wagner – aki mindössze 27 éves volt a pesti munka tervezése idején – élete későbbi szakaszában antiszemita lett. Sőt írásban kötötte ki, hogy nevét nem engedélyezi összefüggésbe hozni a zsinagógával –

Kiss Henriett fogadja a látogatókat

de ennek szerencsére nem az antiszemitaizmus volt az oka, hanem az, hogy a munkásságát nem a Rumbach jellemezte igazán, hanem a későbbi művei.

Nemes Dániel: a Hamász legalább félmilliárd dollárt keresett a segély ellopásán

Több mint 1 millió tonna segély ment be Gázába a háború kitörése óta, aminek 79%-a élelmiszer. Ez napi 2,3 tonna élelmiszer. 2 millió fővel számolva a napi átlag 1,16 kg fejenként, a csecsemőknek is – írja a *Facebookon* Nemes Dániel. S hozzáteszi: amit a hamászosok egyébként eladnak.

Ma közzétettek egy lehallgatott telefonbeszélgetést, amin két hamászos arról beszél, hogy már nem tudják hova tenni az ellopott segélyt. Amit egyébként eladnak.

Számítások szerint a Hamász több mint félmilliárd dollárt keresett a segély ellopásán, majd értékesítésén. Köszí nektek, drága adófizetők, meg az ENSZ-nek, ami a Hamász *sugar daddy*-je.

HanukaFeszt

A tavalyi nagy sikerre való tekintettel idén is megrendezi a HanukaFeszt rendezvénysorozatát a Mazsihisz és a BZSH december 26. és 29. között, amire szeretettel invitáljuk kedves közönségünket.

A programokban minden korosztály megteheti a kedvére valót: lesz fiataloknak, felnőtteknek és kifejezetten családoknak szóló rendezvény is. Hiszen ismét itt az ideje a ragyogó hanukiáknak, a pörgő-forgó trendelőknek, a fenséges fánkoknak és látványosnak! Örüljünk, ünnepeljünk, neveljünk, táncoljunk, együnk-igjunk, és gondoljunk azokra a hittestvéreinkre, szerte a világon, akik hozzánk hasonlóan ünnepelnek, bármilyen körülmények között élnek is. Hozzuk el együtt, kicsik és nagyok, a Föld minden pontjára együtt és egyszerre a Fényt!

RÉSZLETES PROGRAM

December 26. (csütörtök) 19 óra: Rumbach-zsinagóga, Gerendás Péter & vendégei koncertje, INGYENES PROGRAM

Szeretettel várunk mindenkit a Rumbach utcai zsinagógába hanuka 1. napján! Lesz itt minden jó, ami ünnepi: gyertyagyújtás Deutch Péter rabbiával, egy fantasztikusnak ígérkező koncert Gerendás Péterrel és vendégeivel, Klein Judittal, a Scheiber-kórusral és Teszter Nellivel.

A fesztivált megnyitja: prof. dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke. A koncert után fánkkal és teával várjuk a közönséget! A rendezvény ingyenes, de regisztrációhoz kötött. Helyek elfoglalása érkezés szerint.

December 28. (szombat) 19 óra: Rumbach-zsinagóga, Kiss Tibi és az Aranyakkord koncert

A koncert előtt gyertyagyújtás Zucker Immanuel főkéntorral. Közreműködik: Kiss Tibi, Vastag Gábor, Gábor Andor. **Jegyárak: 5900-6900 forint.**

Az Aranyakkord formációt Kiss Tibi (Quimby) és Vastag Gábor (A Kutya Vacsorája) hozta létre egy 2018-as ködös januári napon: ültek egymás mellett gitárral a kézben, és rájöttek, hogy megalakultak. Az Aranyakkord kísérleti „dalkeltető” műhely: játék zenével és szöveggel. Aki eljön a koncertre, annak olyan tartalmas élményben lesz része, ami legalább jövő hanukáig kitart! Az Aranyakkord eddigi fennállása alatt számos koncertet adott idehaza és külföldön, ám a Rumbach utcai zsinagógában most lép fel először.

December 28. (szombat) 21 óra: Goldmark Tere, Mega Hanuka Party a Club Sababa szervezésében, INGYENES PROGRAM

A Club Sababa egy mega nagy bulival készül nektek, úgyhogy szedjétek elő a bulizós szettet. **A részvétel ingyenes, de regisztrációhoz kötött.** Amivel várjuk a 18–35 éves korosztályt: ünnepi gyertyagyújtás, mai slágerek, finom koktélok, neonfény. És persze sok tánc és nagyon jó

hangulat. Dj Cortador már most hangolódik a partira! **Pontos cím: Budapest VII. kerület, Wesselényi utca 7.**

December 29. (vasárnap) 15.30: Bálint Ház, Hanukaland – nagy közös családi hanuka

Szeretettel várunk kicsiket és nagyokat az immár hagyományos családi hanukára a Bálint Házba! Idén is a legváltozatosabb programokkal készülünk: saját hanukiát, trendit és olajlámpást készíthetünk, különleges koncerten vehetünk részt meglepetés-előadóval, lesz fényfestés, fotó-

sarok, fánktöltés és díszítés, csilámtetű/arcfestés, közös hanukagyújtás muzsikával. Egy helyen lesz minden, ami fényes, ami édes, ami hanuka – legyünk hát ismét együtt és legyünk minél többen!

December 29. (vasárnap) 19 óra: Rumbach-zsinagóga, A kis herceg – Vecsei H. Miklós és Csorba Lóci zenés felolvasószínháza

Az előadás előtt gyertyagyújtás Mester Tamásnak, a BZSH elnökének ünnepi beszédével. **Jegyárak: 3900-4900 forint.**

Vecsei H. Miklós és Csorba Lóci zenés-vetítés felolvasószínháza Antoine de Saint-Exupéry: *A kis herceg* című művéből gyerekeknek, „fölnőtteknek” és gyermeklelkű „fölnőtteknek”! Az előadásban Hasi (Vecsei H. Miklós) mesél, Lóci (Csorba Lóci) pedig gitározik és énekel. Várunk minden érdeklődőt az egyedi hangulatú, korszerű és zenés mese-színházba egy álomszerű időutazásra!

A kis herceg történetét Antoine de Saint-Exupéry Léon Werthnek ajánlotta, akiről ezt írta: „Ez a fölnőtt a legjobb barátom a világon.” A második világháború alatt Werth a francia–svájci határ hegyei közt bujkált üldözött zsidóként, így minden bizonytalán valóban nagy szüksége volt bekapaszkodni felhőtlen gyermeki énjébe és megtalálni ott a reményt. Saint-Exupéry a mese révén emlékeztette barátját, hogy sosincs egészen egyedül, hiszen belül ott él az a boldog kisfiú: ő maga a kis herceg. A sors kegyetlen fintora, hogy az üldözött Léon Werth végül túlélte a vészországot, a neki vigaszt nyújtó író azonban meghalt: repülőgépe találat érte a tenger fölött 1944-ben.

A kis herceg üzenete magában rejt tehát egy zsidó kapcsolódást is, ami arra emlékeztet: a kölcsönösség, a szeretet és a barátság talán a legfontosabb értékek a világon. Ezen a varázslatos és meghitt hanukai estén éljük át együtt a szeretetteljes összetartozás érzését!

Mazsihisz-közgyűlés gondokról és reményekről

A Mazsihisz elnökének beszámolója, a jövő évi költségvetés, a szervezet stratégiai programja és egy új taghitközség felvétele – ezek voltak a Szövetség rendezésévi küldöttgyűlésének főbb napirendi pontjai.

A közgyűlés a közelmúltban elhunyt hittestvéreinkről való megemlékezéssel kezdődött, majd a nyitóimát Markovics Zsolt miskolci főrabbi mondta el.

Ezután dr. Grósz Andor tartotta meg elnöki beszámolóját. Mint kifejtette, a Mazsihisz szervezeti működését illetően több területen tapasztalhatók komoly eredmények. Az egyik legfontosabb, hogy sikerült a rabbik szerződését rendezni, most már kiszámítható keretek között dolgoznak. A világi dolgozók munkájának hatékonysága érdekében is tettek előrelépéseket: pl. a kommunikációs munka, az ingatlanfejlesztés, a civil élettel való kapcsolattartás terén; emellett fontos előrelépés a

hogy az egész Síp utcai székházat teljeskörűen rendbe kell hozni, holott mi egyelőre nem a teljes felújításban gondolkodtunk forráshiány miatt. De az elnökünkkel folytatott tárgyaláson kiderült: Orbán Viktor miniszterelnöknek tudomása van róla, hogy a székházépület felújítandó állapotban van – mondta az ügyvezető igazgató.

Betegekről és ellátásukról

A napirendi ponthoz fűzött hozzászólásában Streit Sándor azt kifogásolta, hogy az állami egészségkassza által is támogatott Szeretetkórházban miért kell napi 13 ezret fizetni, hiszen ez – mint érvelt – nem magánkórház, és fontos, hogy minden zsidó ember megfelelő ellátáshoz jusson.

Erre a Mazsihisz-elnök azt válaszolta: a Mazsihisz több száz millióval támogatja a kórházat, de a működés nagyobb részét az állam finanszírozza, azaz az ellátást illetően meg kell felelni a jogszabályoknak. Erre Streit Sándor a hozzászólását így pontosította: ő a zsidó emberek ellátásáról szól, számukra kellene könnyebb anyagi feltételeket teremteni.

Dr. Shemesh Assaf, a Szeretetkórház főigazgatója elmondta: a kórházban elsőbbsége van minden zsidónak, ezen belül a listán mindig a holokauszt túlélők, a másodgenerációs túlélők és a hitközségi tagok az elsők.

– Nem a pénz számít, ha egy zsidó betegnek elfogy a pénze, és szerintünk az ellátás továbbra is indokolt, akkor megoldjuk – tette hozzá. – Nem volt olyan eset, hogy aki támogatást kért, az ne kapott volna.

Kifejtette: egy beteg után mindössze napi 6600 forintot kap a kórház az államtól, s ha azt akarjuk, hogy korszerű intézmény maradjon, ahhoz nélkülözhetetlen a betegek anyagi hozzájárulása.

Ehhez az ügyszökhöz kapcsolódva Goldmann Tamás is hozzászólott, azt javasolva, hozzanak létre alapítványt a rászoruló hittestvéreknek a kórházi költségeik fedezésére. Dr. Kunos Péter a kórházi téma kapcsán tájékoztatta a közgyűlés tagjait: ha ingyenes volna az ellátás, akkor a Szeretetkórház évi több mint 300 millió támogatása elé nyugodtan oda lehetne írni egy 1-est, azaz 1,3 milliárdot kellene a Mazsihisznek a Szeretetkórház számára utalnia minden évben.

Dr. Grósz Andor a Szeretetkórházal kapcsolatban kialakult vitát így zárta le: vallási hovatartozás szerint nem lehet különbséget tenni beteg és beteg között egy OEP által is finanszírozott intézményben, majd közölte, hogy ad hoc (eseti) bizottságot hoz létre a kórházi ellátással kapcsolatos kérdések megvitatására.

Hozzászólásában Gerő Péter hiányolta a költségvetésből a kultúra, Vadász Magda pedig a Gólem Színház mint egyetlen zsidó színház támogatását, ugyanakkor Gerő Péter kifogásolta azt is, hogy a szervezet működéséről nem jutnak el szükséges információk a küldöttekhez. Dr. Grósz Andor elmondta: tárgyalásokat folytat a zsidó színházzal, remélhetőleg lesz mindenki számára előnyös megegyezés.

A felvetésekre válaszul Paszternák Tamás pénzügyi vezető elmondta: a jövő évre megemelt összegek találhatók a kulturális rendezvényekre a büdzsében, és benne van a költségvetésben; a Mazsihisz-elnök pedig hozzátette: a kultúra nagyon is fontos a vezetés számára, olyannyira, hogy egyesek ezt már soknak tartják, mondván, a Mazsihisz nem kulturális szolgáltató.

Tartsuk-e meg a Szombatot?

Goldmann Tamás a költségvetés kapcsán azt javasolta: ha az eddigi minimális összeggel is, de támogatni kellene a Szombat folyóiratot, mint fogalmazott, „legyünk jó zsidók és tartsuk meg a Szombatot”. Dr. Grósz Andor kijelentette: a Szombat szerkesztésére nem lehet azt mondani,

hogy objektív, megjelenjen benne olyan cikkek, amelyek ellentétesek a Mazsihisz törekvéseivel.

Heisler András kifogásolta a Mazsihisz két társult tagjának nyújtott támogatás összegét, szerinte az évi 15-15 milliós támogatást meg kellene emelni 20-20 millióra. Egyetértett Goldmann Tamással abban, hogy a Szombat folyóiratot támogatni kell, akkor is, ha kritizálja a Mazsihiszt, ez így demokratikus, ezért 3 milliós támogatást javasolt a lapnak. Dr. Grósz Andor azt válaszolta: azért nem szerepel emelt összeg a társult tagok támogatására, mert azt a közgyűlés tavaly sem szavazta meg.

A temetőkről és még mindig a Szombatról

Tamás Péter, a vidéki temetőért felelős csoport vezetője kijelentette: a költségvetési javaslatban szereplő évi 150 millió forintból 500 hektár vidéki zsidó temetőt nem lehet karbantartani, a szükséges összeg 500-600 millió volna. Reményét fejezte ki, hogy sikerül erre további forrásokat szerezni. Horváth József erre közölte: Tamás Péter nyugodtan forduljon a ZSIMA-hoz, melynek elnöke itt ül a közgyűlésen a rabbitestület elnökeként, hiszen ez az az egyesület, amely a Mazsihisztől hiányzó százmilliókat megkapja a temetők fenntartására. Dr. Grósz Andor közölte: Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes szerint a magyar állam a ZSIMA-t nem a Mazsihisz terhére támogatja.

Mester Tamás, a BZSH elnöke, a Mazsihisz alelnöke szerint nem kellene elvtelenül támogatni a Szombatot. Ha a Szövetség kommunikációja megjelentet majd cikkeket ott, akkor azok a cikkek ki lesznek fizetve; amúgy a lap gazdasági társaság, szerezen előfizetőket a működéshez. Hozzátette: a Szombatonként szánt 3 milliót oda lehetne adni a Goldmann Tamás által javasolt alapítványnak.

Ennek kapcsán Selmeczi Péter kifejtette: erkölcsileg vállalhatatlan, ha a Szombat a Mazsihiszt ért kritikák miatt nem kap pénzt a Mazsihisztől, hiszen a kritikákból építkezni kell, ilyen esetben nem szabad filézni egy több évtizede létező zsidó folyóirattal. Frölich Benjámint erre azt mondta: a Szombat folyamatosan támadja a Mazsihiszt, és mi miért fizessünk azért, ha pofán váganak minket? Dr. Grósz Andor ehhez hozzátette: nem helyes, hogy a Szombat automatikusan kapjon 3 milliót, azt viszont támogatja, hogy a Mazsihisz cikkeket jelentessen meg a lapban, és így juttasson pénzt a Szombatonak.

A vita után a közgyűlés a módosított indítványokról szavazott. A küldöttek a Szombatonak megszavazták a javasolt 3 millió forintot a jövő évi

költségvetésből; a társult tagoknak indítványozott 20-20 milliós támogatási javaslatot a küldöttek leszavazták; azt az indítványt viszont támogatták, hogy a társult tagok 15-15 milliós jövő évi működési támogatását emeljék meg 17-17 millióra forintra. A Mazsihisz költségvetését (benne az OR-ZSE és a Szeretetkórház büdzséjével) a küldöttek elfogadták.

A ZSIMA is téma

A stratégiai program újbóli megvitatása következett, a napirendi pont kapcsán Németh Tamás, a program koordinátora foglalta össze a legfőbb tudnivalókat. Kifejtette: a májusi közgyűlés után folytatódott a program kidolgozása; többekkel egyeztetett az anyagról, amelybe belekerült, hogy az EMIH-en kívül a ZSIMA is kihívást jelent a Mazsihisz számára. Elfogadható, támogatható anyag született, mint Németh Tamás hangsúlyozta: ez nem az ő műve, hanem csapatmunka eredménye, majd megköszönte a közgyűlési tagok és a többi résztvevő munkáját.

Heisler András keményen bírálta a ZSIMA működését, amely szerinte posztoszto szervezet, képes befolyásolni a Mazsihisz független működését azzal, hogy a Mazsihisz munkavállalóinak (rabbiknak, kántoroknak) fizet. Ezért került be a stratégiai programban a kockázatos elemek közé.

Róna Tamás, a ZSIMA elnöke erre azt mondta: könyveket adnak ki, táborokat szerveznek hazai és határon túli zsidó közösségeknek. A ZSIMA egyházi egyesület, erős szövetség van az egyesület és a Mazsihisz között, az együttműködés a neológ híveknek jobb közérzetet biztosíthat.

Dr. Grósz Andor megismételte, hogy a ZSIMA nem a Mazsihisz kárára kap pénzt, s az a kormány dolga, mennyi támogatást ad az egyesületnek. Hozzátette: az egyesület vidéken fontos munkát végez pl. a temetőgondozás terén, ugyanakkor véleménye szerint le kell ülni a ZSIMA-val megbeszélni a jövőt. Összhangot kell találni az együttműködésben, hiszen a Mazsihisz költségvetéséből százmilliók hiányoznak.

Selmeczi Péter is hozzászólott, s mint mondta: nem nyugtatta meg, amit a ZSIMA működéséről hallott, nem győződött meg arról, hogy ott a pénzköltés a zsidó közösséget szolgálja. Hozzátette: erről részletesebben és hosszabban kell beszélni a küldöttek előtt. Dr. Grósz Andor ezt a kérdést azzal zárta le: a következő közgyűlésen a ZSIMA működésének áttekintése lesz az egyik napirendi pont. A stratégiai programot a közgyűlés elfogadta. Megszavazták Horváth József azon javaslatát is,

hogy a stratégiai program szellemében készüljön cselekvési terv a következő közgyűlésre.

Tagfelvétel és az országos főrabbi véleménye

Most került napirendre az Egri Zsidó Hitközség csatlakozási kérelme a Mazsihiszhez. Vajda János, az egriek elnöke elmondta: Egerben a hitközséggé alakulás és a Mazsihiszbe való felvételi kérelem egy folyamat része, hiszen két és fél éve működik az Egri Zsidó Kulturális Egyesület, amely a zsidóságot illetően pezsgést hozott az egri közéletbe és közlemékezetbe. Tárgyaltak a városvezetéssel arról, hogy az egykori kis zsinagóga épületében kaphatnak helyet, s ha ez megtörténik, az további pezsgést hozhat a működésbe.

Selmeczi Péter kérdésére, hogy mennyien vannak és mit csinálnak, Vajda János kiemelte: szabadegyetemet működtetnek, rendezvényeket, megemlékezéseket szerveznek. Dr. Grósz Andor hozzátette: nehéz kérdésről van szó, ezért mint a nagykállóiak esetében, most is kikéri az országos főrabbi véleményét.

Ennek megfelelően dr. Frölich Róbert elmondta: ugyanaz a helyzet, mint Nagykállóban, Vajda János bemutatja több mint tíz alapító férfi papírjait, mint egykor Nagykállóból Blajer Gábor.

– De a háláchá a város lakosairól beszél hitközség kapcsán, és úgy nem lehet egri hitközségi tagnak lenni, hogy az ember Miskolcon vagy Budapesten lakik. Eger nem felel meg a hitközségi feltételeknek – jelentette ki.

A napirendi pont kapcsán Horovitz Tamás kifejtette: ha már Nagykállót a közgyűlés tavaly megszavazta, akkor szavazzuk meg Eger is, ha pedig a döntést felül kell vizsgálni, akkor majd vizsgáljuk felül. Heisler András egyetértett Horovitzal és Frölich főrabbiával is, mint mondta, az országos főrabbinak vallásjogilag igaza van, de ez most valláspolitikai kérdés, szerinte fel kell vennie az egrieket a tagjaink közé.

Dr. Grósz Andor is hozzászólott, mondván: Frölich főrabbinak vallásjogilag teljes mértékben igaza van, ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy habár Nagykálló csatlakozási kérelmével voltak gondok, most már minden második héten van szombatköszöntés a településen. A már Kecskeméten is megjelent Chábdra utalva azt mondta: nem kellene meghagyni a másik felekezetnek az egri lehetőséget, hanem segíteni kell az ottani hitközség munkáját. A közgyűlés megszavazta az Egri Zsidó Hitközség felvételét a Szövetségbe.

A záróimát Hercz Dániel rabbi mondta el.

Egri érvek. Dr. Gábor György és Vajda János

Mazsihisz stratégiai programjának kidolgozása.

Az elnök beszámolt a vidéki hitközségekben tett látogatásairól, a vidéki városokban szervezett rendezvényeken való részvételről, a magyar kormány tagjaival folytatott tárgyalásokról, és arról is, hogy számos külföldi politikussal, diplomátával folytatott egyeztetéseket, köztük a zsidó állam több miniszterével.

– Fogadott Orbán Viktor, akivel nemcsak a Mazsihisz, hanem az egész magyarországi zsidó közösség életét, helyzetét áttekintettük, utána egy héttel Lázár Jánossal tárgyaltam a Síp utcában. A kormányfővel való egyeztetés eredményeként az államotól forrásokat kapunk a Szeretetkórház, az OR-ZSE és a Síp utcai székház korszerűsítésére – mondta dr. Grósz Andor.

Hozzátette: a miniszterelnök közölte, hogy az állam hatvan-negyven százalékban hozzájárul a BZSH tulajdonában lévő székház modernizálásához. A kórház számára 2,8 milliárd forintot a közelmúltban utaltak, és egy év alatt remélhetőleg befejeződnék a munkálatok.

Az elnök a beszámolójában megjegyezte: a Mazsihisz alapvető érdeke, hogy jó kapcsolatot ápoljon a mindenkor magyar kormánnyal, és itt a hangsúly a mindenkorai szón van. Kiemelte a Mazsihisz Izrael melletti kiállítását, izraeli miniszterekkel való megbeszéléseit, valamint az október 7-i terrortámadás egyéves évfordulója alkalmából a Dohány utcai zsinagógában megrendezett, telt házas megemlékezést. Felsorolta a Holokauszt 80 Emlékév keretében lezajlott rendezvényeket, eseményeket.

Ezután dr. Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója ismertette a Szövetség 2025-ös költségvetését. Ezen belül elmondta, hogy az OR-ZSE felújításának tervezésére több mint 600 millió forint áll rendelkezésre. A kivitelezési munkálatokat úgy kell majd folytatni, hogy az oktatási-tudományos tevékenység zavartalan legyen.

– Némileg meglepő módon a kormányfőtől azt az ajánlatot kaptuk,

Igen, megérkezett. Köszönöm a nem kevés együttérző érdeklődést feleségem hazautazásával kapcsolatban. Ha késéssel is, de békében landolt a Ben Gurion reptéren, s elhaladt – ő nem szelfizik velem, mint én valahányszor – a névadó két helyen is felállított, rejtélyes arkifejezéssel – elégedett, vagy nem? – szemlélődő szobra előtt.

Ezt azért is érdemes kiemelni, mert szeptember 2-án, iskolakezdekés-kor (néha erre a napra kérték az iskola igazgatójától protekciósan, hogy tovább maradjon Budapesten) nem léphetett volna át Izrael egyetlen nemzetközi kapuján. Mégpedig nem a Hezbollah közép- és hosszú távú rakétáinak fenyegetése miatt, ők most éppen sebeiket nyalogatva kussolnak, miután egy megelőző támadás révén ezek kilövőállomásait a Cává – az izraeli hadsereg – megsemmisítette. (Megelőzés = agresszió a fordítás a nemzetközi közvélekedésben, de – egyelőre – Izrael célja a túlélő létezés s nem a hősi halál egyébként kétes értékű és hamar elillanó mártírúma.)

Ezúttal ugyanis a *Hisztádrut* (szakszervezet) meghirdette általános sztrájk akadályozta meg a földgolyóbis legkülönbözőbb pontjairól visszaözönlő izraeli gyerekeket és szüleiket a szülőföldjükre történő visszaérkezésben, akik külföldi bűn- és feszültségfelejtéssel töltötték utolsó perceiket is a szerencsésebb(nek vélt) földrészekben.

Az általános sztrájkot a legújabb hat, Gázában fogva tartott túszt kivégzése okozta frusztráció idézte elő, az egészen más konfliktusok kezelésére – a munkakörülmények ellenőrzésére, a munkavállalók jogainak megvédésére – alapított szervezet gesztusában a kormány sikertelen túsztmentő akciót elítélendő.

Ez a tény, párhuzamban a soha nem látott tömegtüntetésekkel (Tel-Avivban félmillióan s a többi nagyvárosban plusz negyedmillióan), rámutat a *szimhát törái háború* legrombolóbb hatására. Nevezetesen arra, hogy az izraeli társadalom szétszakadóban leledzik. A sok színből, hagyományból, kulturális azonoságból összeépült kohézió, amely biztosítja egy nemzet, még pontosabban, mint esetünkben: egy születőben lévő nemzet életképességét, szétesett. Lehet, sőt valószínű, hogy ez a repedés-szakadék annak a folytatása, ami magát a 2023. október 7-i fekete szombatot lehetővé tévő, megbocsáthatatlan figyelemkihagyáshoz is vezetett.

Az utóbbi négy éven belül számtalan választás, s majd a jogi reformok, demokráciáfelfogások – s persze a mögöttük húzóódo, elválasztó törzsi, vallási mélyáramlatok – fölkavaró tüntetései, s benne az egyik oldal által a másik oldal legitimitásának megkérdőjelezése elvégezte korrodáló munkáját. Legyengítette a nemzet immunrendszerét, aminek egyik, de a legvégzetesebb tünete a szimhát törái gyilkos rajtaütés sikerében nyilvánult meg.

Sokáig úgy tűnt, hogy a holokauszt behagadásban lévő sebeit föl-szakító támadás egyedüli pozitív hozadéka lesz, hogy a törzsi-világnézeti kultúrkörbe tartozás ellentétei lesöpörődnek, s a nemzet erői újból a szolidaritásba, a védekezésre csatornázódnak. Azaz az egész nép (társadalom) tengerbe szorításának kísérlete a fenyegetés alanyait egy táborba egyesíti.

Ez az egység robbant fel az utóbbi hetekben, hogy még szilánkosabbá zúzza a bizony nem képletesen „lángoktól ölelt” ország népének egységét. (Nekik is „Móhács kell!”)

Ez a tény – bármily keserű: meg kell vonni-kimondani a mérleget – a Hamász győzelmét jelenti – itt és most. Ami – nem kell sokat ragozniszintetizálni –: maga a *Pokol*, az apokaliptikus *Rossz*, az emberellenesség győzelme is egyúttal – bármi legyen is a *so called* konfliktus – szerintem gyehehennatúz – végső kimenetele.

Tárgytévesztés

A pszichológia jól ismeri a *tárgytévesztés* fogalmát, amely az egyént ért (de miért ne, magát egy-egy tár-

KÖBÁNYAI JÁNOS

Végzetes tárgytévesztés

Az izraeli társadalmi kohézió szétesése, vagy a Hamász győzelme

sadalmat is) sokkoló krízis eseményeinek hatására következnek be. S ekkor elvesztvén a realitásérzékét, ahogy a tankönyvekben ezt meghatározzák: „A krízisben lévő egyén az adott problémára, azon belül is egy-egy apró részletre fókuszál, sokat tud helyzetéről, azonban ismereteit képtelen strukturálni, keresi a megoldást, de elgyötört, szorongó, érzelmeit nehezen kontrollálja, impulzív. A tájékozódó megnyilvánulások, attitűdök megszokott rendszere felborul, megszűnik az egyén önmagára vonatkozó jövőképe. Munkavégzése alacsony határfokú, a mindennapos rutintevékenységek is nehézkessé válnak, regressziót tükrözhetnek. A krízisben lévő kapcsolatrendszere megváltozik, embertársainak megítélése a tőlük kapott segítségtől, támogatástól függ. Az egyén fokozottan befolyásolhatóvá válik, függőségigénye jelentős, kapaszkodik a segítségbe, mély regresszióba süllyed. A krízis egyúttal a kommunikáció válsága is, az egyén az egyensúlyi állapottól eltérő módon közöl, fokozottan használ utalásokat, szimbólumokat, környezete nehezebben értheti meg, aminek következtében elszigetelődése fokozódik.”

Ezt látom – kívülről, kontinenssel arébbról, de izraeli feleséggel s *teudát zehut*-tal (személyi igazolvánnyal) rendelkezőként – abban, hogy az elmúlt közel

egy év háború hírei, szorongásai és veszteségei társadalmi szinten csúsztak-csaptak át „tárgytévesztésbe”.

Ennek folyamánként az izraeli nép tekintélyes felében az ellenség már nem a Hamász s pórázon tartója, Irán, s még csak nem is a nekik falazó világ (nemzetek közösségének becézük) – de a saját többség által megválasztott kormánya (amely a közvélemény-kutatások szerint is feljött az ellenzék nyomába az utóbbi hónapokban). A démon neve már nem Jahja Szinvár, hanem Benjámin Netanjahu. (A gyűlölet, amely fölparázslék ellene, csak nehogy Jichák Rabin sorsára juttassa.)

A kétségtelenül idegölő háború elhúzódsáért már öt okolják, nemkülönben a túsztok ki nem szabadításáért s halálukért. (Legutolsó fejleményként még saját hadügyminisztere is.) Ez a médiumok által buzgógnó sulykolt narratíva – az *Arutz 12 háadásot* (hírek) napi nézőjeként s a *Haaretz* és a *Jerusalem Post* olvasójaként tanúsíthatom – érett be és robbant föl a hat túszt kegyetlen lemészárlása nyomán – a kiszabadításuk előtti méterek-órák előtt. (Néhány nappal azután, hogy sikerült élve kiszabadítani egy beduin túszt. Akinek a szájából oly hitelesen hangzottak a fogva tartás embertelen körülményei, s maga is beszámolt társai elpusztításáról. S nemkülönben üdítő volt látni, hogy a sivatagi muszlim közösség – héber nyelven – mennyire hálás a kiszabadítás élményéért.)

Ki a túszt? Ki a hozzátartozó? Ki a tömeg? Ki a főszereplő gonosz?

Érdemes újra átérteni mind a dráma, mind az epika szempontjából – ahogy a gimnáziumban tanultuk – a szereplőket s motívumaikat, mert a biztosnak hitt fogalmak most oly katonikus szétzilálódtak.

De mindenekelőtt: mi ennek a háborúnak vagy krízisnek a forrása, tétje?

Lehet, ebben a posztfolyamban is bántóan ismétlésekbe botolva: egy 1917 óta (Balfour-nyilatkozat) lobo-

gó érdek, vágy a mozgatórugó: hogy a zsidók ne térjenek vissza Bibliájuk földjére, s leginkább: ott ne alkossanak nemzeti, állami entitást, idegenként az arab/muszlim tengerben.

A régi-új államok születése a történelem pillanatnyi hatalmi viszonyaitól – leginkább háborúk állásától – függ. Ezt a most szintén átalakulóban lévő helyzetet próbálta megint kihasználni a muszlim világ – ezúttal nem arab (Nasszer, Szaddám Huszein), hanem iráni (perzsa) irányítással. Hiszen Izrael megalakulása is egy ilyen átrendeződés eredménye volt 1948-ban, nem is olyan régen. Hátha sikerül – mielőtt évszázadokra begyökeresedne – kirángatni onnan, s helyére egy hozzá hasonlóan soha nem volt, de lehet Palesztinát odaplántálni. (Miért? Volt valaha is – még a középkorban sem – szlovén, szlovák állam? S már há-

Túsztok és túsztok

Az arab-izraeli háborúk már tradicionális leitmotívja a túsztetés és a kiszabadításukért folytatott alkudozások, amelyek mindegyike oly aránytalan adok-kapokkal jellemezhető. Legtöbbször öngyilkos, mert a gyilkosok kiszabadítása újabb gyilkolásokat alapol meg – lásd éppen Szinvár példáját. Itt mutatkozik meg legélesebben a muszlim és a zsidó értékek kibékíthetetlen különbsége. Arab túszt: nincs. Csak bűncselekményért elítélt büntetését töltő, aki nem egyszer mégis a túsztellenérték szerepébe avanszálódik. A zsidó túszt (és nem elítélt) kiváltása azonban erkölcsi, vallási kötelesség, s történelmi tradíció is egyben. (Lásd Buda visszavétele után – 1686 – az élve maradt zsidók összefogását és pénzügyítését Európa-szerte, hogy

rom évtizede kitűnően, s főképp elfogadottan funkcionálnak.)

Nem viccelek, lehet, mindezt nem tudja az izraeli társadalom, amelyben már csak egy-két idős hírmondó emlékszik saját tapasztalatból az állam megalakulásának körülményeire.

Azért nem tudja, mert nem akarja. S ez – fájdalom – érvényes az egyébként általam nagyra becsült újságíró kollégákra, azaz a véleményalakítókra, akiknek a kommentárjait, vitáit napról napra elhívul követem.

S ezt nem elítélőleg mondom: épp ellenkezőleg. Belátom – ez az író egyik tulajdonsága (Magyarországon írók voltak az újságírók, kezdetben Avigdor Hameirink s Efráim Kishontunk is mutatott példát) –, hogy nem lehet úgy élni, hogy a tudatunkhoz közel engedjük aényt, hogy a keskeny földarabról 2 milliárd ember akarja beszorítani a tengerbe az itt élőket. Most is a megrázó túsztjelentések, temetések közvételei szünetében – gondolom, ez tartja el a hír- és véleményforrásokat – egzotikus reality show-kat, kedvező bankkölcsönöket, ügyes háztartási felszereléseket hirdetnek. De nem kell messzire menjek – a saját feleségemmel sem tudok az izraeli helyzetről beszélni, sem Magyarországon, sem Izraelben. „Be, vele hülyülve a hírekbe” – ha a *mácáv*-ra (helyzetre) terelném a szót –, őt jobban érdeklé az új konyhacsempe kedvező beszerzése, vagy hogy kidobjon-e egy molyrágta szőnyegvet vagy befektessen a megmentésébe. Dacára, hogy budapesti barátai arra biztatták, most ne siessen vissza, maradjon itt, a biztonságos Magyarországon, hiszen itt megvan mindene. Erről hallani sem akar: a csempévásárlás, a felesleges holmik kirostálása jeruzsálemi feladat.

Vajon meddig lehet ilyen becsukott tudattal élni, s mit hoz az ébredés?

Azt, amit most láthatunk.

nem kívánja feladni Netanjahu – még a védelmi minisztere ellenére sem –, az Egyesült Államok vezetése, az ENSZ, s persze a Hamász legnagyobb bánatára. S ami a legragikusabb fejlemény: az izraeli társadalom túlnyomó vagy csak jelentős része bánatára.

Noha nem kell nagy stratégiának lenni vagy titokszolgálati információkkal rendelkezni ahhoz, hogy világos legyen: az Izrael eltörlésére irányuló, több ezer izraeli legyilkolására irányuló gyilkosok – fegyverek, rakéták, informatikai eszközök, valamint az alagút-erődrendszer kiépítéséhez szükséges anyagok – ezen a korridoron keresztül érkeztek a „gettóba zárt” gázai néphez és vezetőihez. (S hogy miként került a határára ez a tengernyi anyag a „túsztüneten” buzgólkodó Egyiptomon keresztül – azt most ne firtassuk.) Ez a földcsíka a Hamászt éltető véredényrendszer úttere. Ezt a nem kevés vérel megszerzett pozíciót feladni egyenlő az október 7-ét megismétlő, hatványozó háborúk folytatásával – amelyben egyébként maga az okt. 7. sem volt az első, csak a legvéresebb.

Netanjahu, a rossz fiú

Lemeztelenítően kiábrándító, hogy ezt akarja a világ, ahol szintén – elfogatóparancsot is adtak ki ellene – Netanjahu a rossz fiú, s egyre halványabban Szinvár. Azonban hogy az ebet a karóhoz kötésért az izraeli nép ítélje el a saját (demokratikusan megválasztott) miniszterelnökét (by the way, aki családirag is áldozata volt egy másik túsztdrámának Joni nevű bátyja révén), az maga a tragédia. Ezt beállítani politikai vagy pártérdeknek, egyéni haszonszerzésnek, amikor a Hamász és más proxy-Irán szervezetek nap mint nap gyilkolják az ezen a csatornán ömlő gyilkosok révén a népet – hátha most bejön a tengerbe szorítódsi alapon.

A legegyszerűbb fogalmakra is – bármilyen gyakran használjuk őket – időként érdemes rákérdezni.

Ki a túszt?

Egy ártatlanul elrabolt személy, akit valamilyen anyagi, stratégiai haszonért kicserélnek. Valuta. Értéke attól függ, hogy mit lehet kikövetelni érte. Azonban van egy nem elhanyagolható tulajdonsága is, nevezetesen az, hogy él. Vagy legalább is van rá esély – míg fel nem fedezik a hulláját, mint nem egyszer a most tárgyalt narratívában. Él, szenved, neve, arca, még – a Hamász által a fogságban készített – fotója is van. Ellentétben azzal, aki halott. Például az a 1200 sorsárstúk, akiket éppen mellettük gyilkoltak le barbár kegyetlenséggel. Vagy a már több száz katonával, akik épp az ő kiszabadításuk érdekében áldozták fel az életüket vagy lettek rokkantak életük végéig. És azokkal a jövőben legyilkolhatókkal – ez talán nyomóssabb/megfontolandóbb körülmény –, akik ugyan jelenleg élnek, de majd szintén halottak lesznek a Hamász felerősödése révén, pl. a philadelphiai korridoron beáramló gyilkos által.

Ezúttal nem azt kérdezem, hogy miért nem evidens mindez a holokausztért a zsidókat e kis földdarabon élni támogató világ számára. (Noha nemigen tettem túl magam rajta.) Hanem azt, hogy miért nem napnál világosabb ez az összefüggésrendszer a holokausztból vagy a zsidó állam önvédelmi harcái következményeként a muszlim államokból kiülőzött zsidók második-harmadik nemzedéke számára?

Nincs válaszom, hacsak nem a felfoghatatlan krízishelyzetből fakadó szintén felfoghatatlan tárgytévesztés.

Vajon lesz-e idő, alkalom, terapeutasegítség vagy sokk, hogy a dolgok – a realitásérzék – helyreálljanak? Még időben. (És térben, ha igen.)

Nincs annál hervasztóbb, szorongásosabb, hogy ezt nem tudom.

Azonban azt annál inkább, hogy nincs az a „nagy szárny” és „virrasztó éji felleg”, amely az öngyilkosságra készülő helyzet realizására – itt és most – „ráborulhatna”.

Átadták a komáromi Menház felújított zsinagógáját

A felújítást a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetségének Moreshet programja támogatta. A zsinagógát a közelmúltban adták át ünnepélyes körülmények között.

Komárom határon túra első része, vagyis Révkomárom zsidó élete annak ellenére igen gazdag, hogy a holokauszt után megmaradt közösség létszáma több hullámban is egyre tovább zsugorodott. Az egykori valamivel több mint kétezres komáromi zsidóságból csak minden hetedik jött vissza a lágerekből, s előbb a kommunista hatalomváltás, majd az 56-os forradalom leverése, később a 68-as csehszlovákiai bevonulás miatt távoztak kisebb-nagyobb csoportokban, elsősorban Izraelbe és az Egyesült Államokba. A rendszerváltás után pedig újabb hullámban vándoroltak ki sokan, s így mára éppen csak negyven zsidó maradt a hitközségben. Három zsinagógájából az ortodox és a neológ már régen az ál-

romi zsidóságból csak minden hetedik jött vissza a lágerekből, s előbb a kommunista hatalomváltás, majd az 56-os forradalom leverése, később a 68-as csehszlovákiai bevonulás miatt távoztak kisebb-nagyobb csoportokban, elsősorban Izraelbe és az Egyesült Államokba. A rendszerváltás után pedig újabb hullámban vándoroltak ki sokan, s így mára éppen csak negyven zsidó maradt a hitközségben. Három zsinagógájából az ortodox és a neológ már régen az ál-

Marcel Marceau és a holokauszt

A pantomimművész legnagyobb performansa: élete kockáztatásával másokat mentett meg. Marcel Marceau nemcsak szórakoztatott vicces, kecses, eltűzött mozdulataival, hanem életet is mentett – köztük több száz árvát a holokauszt idején.

Már tizenéves korában nemes célokra használta fel előadói tehetségét. Az ellenállási mozgalom tagjaként cserkészvezetőnek álcázta magát, és kimentette egy zsidó árvaház lakóit. Először meggyőzte a kelet-franciaországi gyerekeket, hogy tűrázni mennek az Alpokba. Aztán Svájcba vitte és biztonságba helyezte őket. A veszélyes út során úgy kerülte el a lebukást, hogy néma pantomimmal búvította el a gyerekeket.

„Az életéért pantomimezt” – mondta **Phillipe Mora** dokumentumfilmese, akinek édesapja Marceau társa volt a francia ellenállásban.

Marceau zsidó családban született a Rajna menti Strasbourgban 1923. március 22-én, Marcel Mangel néven. Több mint hatvan éven át világszerte hívatászerűen adta elő az általa „a hallgatás művészetének” nevezett produkciót. Minden akkor kezdődött, amikor ötévesen felfedezte Charlie Chaplint, és barátait azzal szórakoztatta, hogy a némafilmsztárt utánozta.

Tizenhat évesen Marceau-ra változtatta a vezetéknevét, hogy ne lehessen zsidóként azonosítani. A náci megszállták Franciaországot, és a német határhoz közeli Elzászban lévő Strasbourg zsidói elmenekültek, hogy megmentsék az életüket.

Az ifjú Marceau idősebb testvérével Limoges-ba utazott, és csatlakozott a földalatti mozgalomhoz. Nemcsak pantomimjátékkal tartotta csendben az árvákat, miközben átkeltek a svájci határon, hanem egyfajta bűvészműtávját is végrehajtott: megváltoztatta a zsidó és nem zsidó francia fiatalok személyi igazolványán szereplő életkorokat. Így próbálta őket túl fiatalnak feltüntetni ahhoz, hogy munkatáborba kerüljenek, vagy hogy a német hadsereg kezében lévő gyárakban dolgoztassák őket.

„Amit a háború alatt alázattal tettem, csupán apróság ahhoz képest, amit azok a hősök vittek véghez, akik a veszélyes időkben az életüket adták.”

Ezt mondta Marceau 2001-ben a Michigani Egyetemen, amikor átvette a Raoul Wallenberg-érmét, amelyet annak az igaz lelkű nem zsidónak az emlékére adományoznak, aki zsidók ezreit mentette meg a haláltól a holokauszt idején.

„Sajnos sosem fogjuk teljesen legyőzni a gonoszt. De a jó is létezik, és szerencsére a többség közöttünk jó. Csak röviden szólnék a saját tetteimről. Igaz, hogy gyermekeket mentettem meg, és elvittem őket a svájci határhoz. A testvéremmel együtt hamisítottam személyazonossági papírokat, ami nagyon veszélyes volt, mert az ellenállásban résztvevőként könnyen letartóztathattak volna. Hamis papírokat készítettünk, nemcsak azért, hogy zsidókat és gyermekeket mentünk meg, hanem hogy keresztényeket és zsidókat egyaránt megmentünk. A Vichy-kormány törvényt hozott arról, hogy a 18-19 éves férfiakat Németországba küldik gyári munkára, a német hadsereget szolgáltatók. Akkor jött az ötlet, hogy megvesztegetjük a hivatalnokokat, és fiatalabbnak tüntetjük fel az embereket a fényképeken.”

Azon az estén Michigánban Marceau előre figyelmeztette a közönséget: „Soha ne hagyjanak egy pantomimművészt beszélni, mert nem fogja abbahagyni.”

Beszélt a színészi képességekről, amelyek lehetővé tették számára, hogy életet mentsen. Az unokatestvére, aki a háború alatt rejtegette, tudta, hogy Marceau később fontos szerepet fog játszani a színházban.

Beszélt az apjáról, akit nem volt lehetősége megmenteni. Az idősebb férfi, aki hentes volt, Auschwitzban halt meg. „Sírtam az apám miatt – mondta Marceau –, de sírtam a milliányi többi ember miatt is, akik meghaltak.”

A nagyszerű pantomimes korábban nem beszélt második világháborús élményeiről. Hallgatása nem volt meglepő a Michigani Egyetem professzor emeritája, **Irene Butter** szerint, aki Wallenberg-érmesként mutatta be őt.

„A holokauszt sok, ha nem a legtöbb túlélője közel fél évszázadig nem tudott beszélni a történekről” – magyarázta Butter, aki maga is túlélő. „Marcel Marceau-t a hallgatás mestereként ismerik – neki különösen nehéz lehetett megtörni a csendet.”

Jom kippurkor, 84 éves korában bekövetkezett haláláig Marceau évente háromszáz alkalommal lépett fel, emellett tanított párizsi pantomimiskolájában is. A költészetet a csendben megragadó művészt 2007-ben helyezték örök nyugalomra a Père-Lachaise temetőben.

(Az aish.com cikke alapján.)

Zucker-Kertész Lilla

Paszternák Antal elnök és Keszegh Béla polgármester felteszik a mezuzát

lam, illetve az önkormányzat tulajdonába jutott, viszont megmaradt és a 90-es évek közepétől új életre kelt a Menház az eredetileg is hozzá épített kis zsinagógával együtt. Az épület folyamatos renoválása mellett a Paszternák család a hitközség vallási és kulturális életét is újjávarázsolta.

Paszternák Tamás – aki testvérével, **Andrással** együtt a hitközség programkoordinátora – elmondta, hogy a Menház és az az egész épület felújítása a rendszerváltás óta nagyjából folyamatosan zajlik, főként belföldi, tehát szlovákiai, kisebb részben magyarországi kormányzati forrásokból, de részt vettek ebben például angol alapítványok is. A mostani, azaz a zsinagóga padlócsereje, a biztonsági rendszer fejlesztése és a fűtés korszerűsítése a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége támogatásának köszönhető. Ez a szövetség pár éve létrehozott egy Moreshet nevű alapot, és ebből minden szlovákiai zsidó közösség pályázatot útján részesedhetett. Most már elmondhatjuk, hogy ennek az épületnek a mostani rekonstrukcióval végre minden része megújult.

Az átadóünnepség fénypontja volt, amikor a zsinagóga öt tóratekereszt visszahelyezték a szekrénybe. Az ötből egy az állandó kiállítás része, negyet pedig a megfelelő ünnepeken használnak majd. Paszternák Tamás elmondta, hogy sokan járnak ide a határ másik oldaláról is, mert Komárom-Esztergom az egyetlen megye Magyarországon, ahol nincs működő hitközség. Vannak hittestvéreik Tatabányán, ők is rendszeresen átjönnek. Az is előfordul, hogy olyan komáromi, zsidó gyökerekkel rendelkező látogatók érkeznek, akik korábban nem fordultak meg a házban. És vannak olyanok is, akikről tudják, itt lenne a helyük, de még nem jelentkeztek. Mindenesetre a Paszternák testvérek csaknem harminc éve nyitogatják a kapukat, kiadják a Hitközségi Híradó című lapot, online eseményeket szerveznek, így a Menház gazdag programjaival ma már zsidó kulturális központnak is tekinthető. Az utóbbi időszakban pedig szerencsére több oktatási és kulturális intézményből jelentkeztek önkéntesek, akik különböző zsidó témákkal foglalkoznak. Az egyik helyi általános iskola csapata például elindult a botlatókövek nyomában, és megpróbálta felfedni az érintett családok történetét. A diákok erről filmet forgattak, ami idén díjat is nyert a szlovák diákkifestiválon.

Az imaház felújítása a padlótól a plafonig szinte minden részletet érintett. Az új ajtókra természetesen új mezuzákat kellett felhelyezni, amit **Richárd Duda**, a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetségének elnöke és **Misha Kapustín** rabbi közreműködésével **Keszegh Béla** polgármester, valamint **Paszternák Antal** hitközségi elnök végzett el.

Egy elrejtett tóratekereszt utóélete

1939-ben a lengyelországi Filipów faluból elűzték a zsidókat. A rabbi meg akarta menteni a zsinagóga tóratekeresztét, ezért megkérte nem zsidó szomszédját, Tomasz Wróblewskit, hogy rejtse el, amíg vissza nem jön érte. Ha nem térne vissza, csak zsidó embernek adhatja oda. A rabbit Treblinkában meggyilkolták.

Ígéretéhez híven Tomasz 75 évig őrizte a tóratekeresztet a nappali kanapéja alatt. Mivel nem tudta, hogy mi az, és hogy szent tárgynak számít, családjával együtt időről időre darabokat vágott le belőle, amiből mindennapi tárgyakat, például táskákat és cipőtalpbetéteket készített.

2015-ben a Varsói Egyetem önkéntes hallgatói Filipówba utaztak, hogy megkeressék a zsidó temetőt. Véletlenszerűen bekopogtak a helyiekhez, és megkérdezték, tudnak-e valamilyen információt adni a sírkövekkel kapcsolatban. Wróblewskiek házához is eljutottak.

Az idős házaspár kinyitotta az ajtót a diákcsoportnak, akikről feltételezték, hogy zsidók. Már majdnem átadták nekik a tórat, amikor eszükbe jutott feltenni a kérdést: „Várjunk csak, maguk zsidók?”

Amikor kiderült, hogy a válasz nemleges, ragaszkodtak hozzá, hogy a „titkukat” csak zsidóval oszthatják meg. A fiatalok ezért a következő alkalommal magukkal vitték Jonny Danielst, egy brit-izraeli zsidót, a From the Depths (A Mélységekből) nevű szervezetet megalapítóját.

Amikor Daniels belépett, Tomasz felnyitotta az ágyát, hogy megmutassa a kopott tóratekeresztet. Daniels megdöbbsent és könnyekig meghatódott. A látótak alapján arra jutott, hogy egyedi utat választ a tóratekereszt megjavítására. „Ez a tóra az utolsó túlélő ebből a faluból. A település összes zsidóját Treblinkába vitték és megölték, de ez a tekereszt túlélte. Most lehetőségünk van arra, hogy újra visszaállítsuk a fényt.”

Daniels létrehozta hát a Túlélők Tórája elnevezésű projektet. Azt találta ki, hogy a holokauszt túlélői szerte a világon kiegészítik a tekeresztet a hiányzó betűkkel. Mivel a tóra egyes részeit kitépték, több mint százezer betűről beszélünk.

Daniels lassan teljesíti küldetését. A világot járva különböző városokban beszél Izrael támogatásának jelentőségéről, és túlélőkkel találkozik, akik kiválaszthatnak egy-egy héber betűt, amely ezentúl összeköti majd őket a tórával.

„Egyedülálló helyzetben vagyok. Minden olyan helyet meglátogattam, ahonnan ők származnak. Sokat beszélek ezen országok nyelvei közül, ami lehetővé teszi számomra, hogy egy kicsit más módon kapcsolódjak hozzájuk.”

Daniels nem pusztán meghallgatja szomorú történeteiket, hanem ilyen kérdéseket tesz fel nekik: Milyen altatódalt énekelt a nagymamád gyerekkorodban? Mi volt édesanyád legfinomabb étele? Mi volt a család kedvenc vasárnapi tevékenysége? Johnny azt állítja, ilyen típusú kérdésekkel egészen más hangulatot lehet teremteni.

Amikor New Jerseyben járt, kapott egy címlistát az egyik szervezettől. Amikor belépett egy 94 éves túlélő otthonába, az illető felkiáltott: „Nem veszek részt a projektben, mert nem hiszek Istenben!”

Jonny nyugodtan válaszolt: „Rendben, joga van hozzá. Úgy érezhet, ahogy akar. Én megértem.”

Ezután beszélgetni kezdett a férfitel, hogy megismerje a véleményét.

„Körülbelül három és fél órát töltöttünk el együtt. Mély, kihívást jelentő beszélgetés volt, ahol sok minden szóba került, hiszen hosszú évtizedek óta él együtt a fájdalommal.”

A találkozón végén a túlélő úgy döntött, hogy részt vesz a projektben, és a héber vav betűt írta be, ami számára Vilnát jelentette.

Danielsnek több száz olyan élménye volt a projekt kapcsán, ami szíve mélyéig megérintette. „Amikor a túlélők meglátják a szféra tórat, az a legkülönbözőbb érzelmeket váltja ki belőlük.”

„Amikor a túlélőknek ki kell választaniuk egy betűt, olyat keresünk, ami

Betűalkotás közben

jelentőséggel bír számukra. Ha nem tudnak héberül, esetleg már feledékenyek, egy adott várost, az édesapjuk vagy a nagypapjuk nevét választjuk. Összekapcsoljuk a túlélőt a betűjével, mert ez lezárást ad nekik. Ez egy nagyon, nagyon meghatározó élmény számukra.”

A betűket egy szőfőre előre megrajzolta, hogy kényelmesebb és egységesebb legyen a munka. Csak ki kell őket tölteni tintával. Néhány túlélő úgy dönt, leül Daniels mellé, aki kitölti helyettük a betűt.

„A Tórában 613 micva, parancsolat található” – magyarázza Daniels. „A tekereszt megírása a 613. parancsolat. A túlélők túlnyomó többségének soha nem volt lehetősége részt venni ilyesmiben. Az, hogy életük utolsó szakaszában elhozzuk nekik ezt a micvát, rendkívül meghatározó élmény.”

Sokszor az unokák fordulnak Danielshez. Szemvedélyes hangú leveleket írnak neki arról, hogy találkozzon a nagyszüleikkel. „Elképesztő látni ezeket a fiatalokat, a gyermekeiket és unokáikat, amint a legjobb vasárnapi ruhájukban – öltönyben és nyakkendőben – érkeznek az alkalomra. Ez egy olyan élmény, ami nagyon sokat jelent számukra.”

Küldetés közben Daniels versenyt fut az idővel. Sok túlélő már elhunyt, köztük olyan is, akivel épp zajlott a találkozó egyeztetése. A kihívások ellenére Daniels úgy érzi, ennek a projektnek a nagykövetévé válni áldás volt és megtiszteltetés.

„Amikor 11 évvel ezelőtt létrehoztam az alapítványt, az első, akivel találkoztam, Elie Wiesel volt. Azt mondtam neki: Szeretném ezt csinálni, de ki vagyok én? Nincsenek betűk a nevem előtt vagy után. Wiesel azt felelte: Teljesen rosszul látod. Ki kell állnod. Ha nem állsz ki, és nem teszel tanúságot, minden elfelejtődik.”

„Nem tudom, Isten miért rám bízta ezt a feladatot, de mély hálával fogadtam el, és hihetetlenül áldottnak érzem magam.”

Egy újságíró a kezdetekkor megkérdezte tőle: „Nem érzi úgy, hogy ez a projekt túl nehéz? Alapvetően hatmillió ember terhét hordozza.” Épp ellenkezőleg” – válaszolta. „Úgy érzem, mintha hatmillió ember emelne fel engem.”

Az aish.com cikke alapján fordította: Zucker-Kertész Lilla

IZRAELI

800 izraeli katona halt meg a gázai és a libanoni háború kezdete óta

A háború kezdete óta 5381 katona sebesült meg, közülük 786 súlyosan. Nyolcszáz izraeli katona halt meg a gázai és libanoni fegyveres konfliktus kezdete, tavaly október 7-e óta a harcokban érintett térségekben – közölte az izraeli hadsereg.

Most esett el a nyolcszázadik izraeli katona, a 21 éves Roi Szaszon tartalékos őrmester egy összecsapásban, amelyet a Hamász palesztin iszlamista terrrorszervezet fegyvereseivel vívtak a Gázai övezet északi részén egy épület-

ben. Négy hónappal ezelőtt ért véget hároméves sorkatonai szolgálata, azóta tartalékosként szolgált.

A hét elején zászlóaljának két másik katonája, egy 21 és egy 22 éves is meghalt tűzharcban Dzsabalja külvárosában. A Gázai övezet északi részén, Dzsabaljában és környékén október 5-e óta tartó izraeli hadműveletben huszonnyolc katona halt meg.

A gázai szárazföldi hadművelet tavaly október végi megindítása óta 377 izraeli katona vesztette életét az övezetben, közülük 56-an balesetben. 423 katona a Hamász október 7-i terrortámadásának visszaverésekor, izraeli területen, illetve az északi, libanoni határnál, az Iránból támogatott síita Hezbollah fegyveres szervezettel folytatott harcokban esett el. (MTI)

Netanjahu Gázában: ötmillió dollárt kap és elhagyhatja az övezetet, aki átad egy túszt

Benjámín Netanjahu izraeli miniszterelnök a Gázai övezetben tett látogatásán megismételte, hogy ötmillió dollárt kap és szabadon elhagyhatja az övezetet, aki átad egy izraeli túszt a zsidó államnak.

„Azoknak is mondom, akik ki akarnak szabadulni ebből az útvesztőből: aki túszt hoz nekünk, az a családjával együtt biztonságos útvonalon kijut. Minden elraboltért adunk ötmillió dollár jutalmat is” – mondta Netanjahu, miután kijelentette, hogy hamarosan többtucatnyian fognak kiszabadulni a fogságból.

Netanjahu Jiszráél Kac védelmi miniszterrel, Herci Hálévi vezérkari főnökkel és Ronen Barral, a Sin Bét belbiztonsági szolgálat főnökével tett látogatást az övezet középső részén, a Necer-folyosón, ahol az egyik kilátóhelyen áttekintést adott nekik Joáv Brunner vezérőrnagy, az ott működő kilencvenkilences hadosztály parancsnoka és Járon Finkelman, a déli parancsnokság főtitkára.

„A Hamász nem fogja uralni Gázát. Lényegében felszámoljuk katonai képességeit, és áttérünk még meglévő kormányzati képességeinek megszüntetésére. Nem lesz Hamász Gázában” – mondta Netanjahu.

„Itt és mindenütt erőfeszítéseket teszünk túszaink megtalálására és visszajuttatására. Nem mondunk le erről. Addig folytatjuk, amíg megszerezük mindannyiukat, az élőket és a holtakat is” – ígérte a miniszterelnök. „Azt üzenem túszaink fogva tartóinak, hogy halál fia, aki ártani merészel túszainknak. Üldözni fogjuk, és elkapjuk őket” – tette hozzá.

A Hamász tavaly október 7-én Izraelből elhurcolt 251 túsza közül 97-en vannak Gázában, közülük legkevesebb 34-nek már csak a holttestét őrzik az iszlamisták az izraeli hadsereg becslése szerint. Mellettük fogva tartanak két izraeli civilt, akik 2014-ben és 2015-ben önszántukból léptek be az övezetbe, valamint két, 2014-ben meggyilkolt izraeli katona holttestét. (MTI)

SZÍNES

Egy év alatt közel 30 ezer alkalommal szólaltak meg a légvédelmi szirénák

Látványos adatvizualizációk készültek arról, hogy október 7. óta folyamatosan lövik rakétákkal és drónokkal Izrael területét. A legtöbb támadás Libanonból és Gázából érkezik, írja a *Kibic*.

A Haaretz a légitámadások riasztására létrehozott Ceva Adom (Vörös kód) applikáció adatait elemezte az október 7-i támadást követő elmúlt egy évből. Ez alapján összesen 28.581 riasztás történt rakéta vagy drón kilövése miatt Izrael területére.

A legtöbb riasztás (12.531) Libanonból indított rakéták vagy drónok miatt történt. A második helyen Gáza (11.159), a harmadikon Irán (4384) található. Jemenből 418 kilövés miatt szólaltak meg a szirénák, míg Szíriából indított támadás 60 alkalommal, Irak területéről pedig 29 alkalommal indította be a légvédelmi rendszert. További 1258 volt a téves riasztások száma.

Az elemzésből kiderül, hogy legtöbbször az Észak-Izraelben lévő Kirját Smoná városában szólaltak

Az áprilisi és az októberi iráni támadások miatt beindított riasztások *Infografika: Haaretz*

meg a szirénák, összesen 425 alkalommal az elmúlt egy évben. Izrael ellenségeinek kedvelt időpontja a támadásra a 19 és 20 óra közötti időszak, ekkor 4930 riasztást regisztrált a rendszer.

A rakéták és drónok többségét elhárította a légvédelem. A nem elhárított rakéták 39 ember halálát okozták, további 15 személy, többségében katonák, dróntámadás következtében veszítették életüket.

Teveverseny a Negev-sivatagban

Először rendeztek hivatalos teveversenyt az izraeli Negev-sivatagban. Negyven állat állt rajthoz, a harminc fiatal példány 6 kilométeres körutat tett meg, míg az idősebbek egy 12 kilométeres pályát futottak be.

A versenyt a helyi beduin közösség a Ramat HaNegev Regionális Tanácsa, a Diaszpóraügyi Minisztériummal, a Földművelésügyi Minisztériummal, valamint a Negev és Galilea Fejlesztési Minisztériummal együttműködésben tartotta meg.

Az óriás kivételként arab és héber nyelven közvetítették az eseményt, ami így még nagyobb élményt nyújtott a régió minden részéről érkező nézők számára.

A közösség vezetői úgy értékelték, a program lehetőséget adott a beduin örökség ápolására és a kapcsolatok építésére.

Rahat polgármestere, Talai al-Kirnawi szintén a beduin örökség megőrzésében játszott szerepet emelte ki, és reményét fejezte ki, hogy a teveverseny nemzetközileg is elismert sportággá női ki magát. Azt tervezik, hogy létesítményeket építenek a jövőbeni teve- és lóversenyek számára. (ynet)

Tűzszünet

Tűzszünet lett Izrael és Libanon között. Gyakorlatilag a nemzetközi közösség megint megígérte, hogy most istenbizony betartatják az ENSZ BT 1701/2006. sz. tűzszüneti határozatát, amit eddig 10.000, a mi adónkból fizetett ENSZ-katonával nem tettek. A különbség annyi, hogy Izrael explicit fenntartja a jogot,

rikai nép akarata szerint ez már Trump döntési jogköre, másrészt miért pont most jut eszébe?), úgy Izraelben is új status quót akar kiharcolni Trump előtt, és már semmi sem szent neki, mert tudja, hogy Trump az első héten rendet tesz. Simán beáldozza Izraelt, a tűzszünetet, mindent, hogy az eddigi drámaian csődöt mondott külpo-

hogy ha a Hezbollahot fegyverkezni, netalán támadni látja, akkor azonnal lecsaphat.

De miért ment bele Izrael a tűzszünetbe, amikor nyerőben volt, és hatalmas lendülettel morzsolta fel a Hezbollah maradékát? Az izraeliek 88%-a a Hezbollah megsemmisítése mellett és a tűzszünet ellen volt (miközben a muszlimok aránya 20%). Azért, mert Biden megszarolta Netanjahut: ha nem megye bele, akkor az ENSZ BT-vel fegyverembargót léptet életbe Izrael ellen. Ez Izrael halálós ítélete lenne.

Izrael egy bő évtizede kiszervezte a fegyver-, de legfőképp a lőszergyártása egy részét a szövetségeseihez, majdnem teljes egészében Amerikába. Nincs megfelelő bomba- és rakétagyártás (és ugye a repülőök amerikaiak, azokhoz sem árt az alkatrész). Most épp a bulldózereket tartja vissza az USA kb. a háború eleje óta, amivel az utakra rejtett robbanószereket és a lebombázott házakat dózerolják el. Hiányzanak a tankokba való lövedékek is. Ha ezeket Izrael nem kapja meg, pár hónapon vagy héten belül elfognak a készletek, és szó szerint kézzel kell megvédenie magát. A gyártás újraindítását tavaly elkezdték, de ez legalább 2-3 év. Még az izraeli tulajdonú amerikai fegyvergyárakból sem engedik ki a lőszeret.

Biden nem fog itt megállni. A következő zsarolás Gáza kapcsán jön. Ahogy Trump győzelmének a másnapján feloldotta az ukrán korlátozásokat az amerikai fegyverek használatával kapcsolatban (meg elutalt egy csinosabb öszezget Ukrajnának – egyébként mindkettőt helyesen, de egyrészt erkölcsstelenül, mert az ame-

litikáját sikeresnek mutassa fel. „Tessék, elértem a békét.” Aha.

Meddig? Mikor fogja a Hezbollah felrúgni a tűzszünetet? Abban a pillanatban, ahogy megint elég erősnek érzi magát. Márpedig iráni támogatással ez előbb-utóbb eljön. Inkább előbb, napokon belül, de ha nem, akkor sem sokára. Milyen béke az, ahol a terrrorszervezetek nyugodtan építkezhetnek? Libanonban a civil áldozatok száma minimális. Miért kellett annyira a „béke”? Kizárólag az iráni terror megmentése érdekében. Ez egy Temuról rendelt tűzszünet.

Ezzel együtt Izrael ebből a tűzszünetből azért tud profitálni is. A katonák pihenhetnek, visszamehetnek a családjukhoz, a munkájukba. Ugyan a hadi eszközök egészen elképesztő, 88%-os készülségben vannak, a maradék 12%-ot meg tudják javítani. Újabb tervekkel tudnak készíteni, miközben a megfigyelés mehet tovább (a levegőből is, csak magasról, és úgy, hogy hangrobbanás ne legyen). És ami adottság: a Hezbollah szarban hagyta a Hamászt, és Naszrallah minden fogadkozása ellenére nem folytatja a háborút Gáza felszabadulásáig. És ha közben Izrael megtámadja Iránt, a Hezbollah pedig nem siet a segítségére, akkor – és ehhez érteni kell a Közel-Kelet gondolkodását – a teljes muszlim világ körberöhögi a Hezbollahot. Márpedig a gyenge, a neveltség tárgya arrafelé halott.

A libanoniaknak ez történelmi lehetőség, hogy megfojtsák a Hezbollahot és visszavegyék az országot Irántól. Azért addig fél lábón ne álljatok! 5.000 libanoni katona le fogja fegyverezni a Hezbollahot? Vagy ők magukat? Ne vicceljünk már.

A mostani tűzszünet vállalható. 60 napig tart, 54 nap múlva itt van Trump. Addig fokozatosan kell kivonulni. A terroristák meg amúgy is meg fogják szegni, amire bármikor vissza lehet menni és be lehet fejezni a Hezbollah likvidálását.

A baj akkor van, ha az eddigieknél is sokkal méltatlanabb megállapodást zsarol ki a teljesen elszabadult Biden Gázában. A félreértések elkerülése végett: ez már rég nem személyesen Biden, aki, ahogy korábban mondtam, egy játékmotort sem tud már elvezetni, és bár Izrael-barát, Netanjahut gyűlöli. Ez a Demokrata Pártot elrabló iszlamista-progresszív csöcselék tombolása. Nem értették meg, miért veszítették el a választásokat (a squados jelöltjeik buktak az előválasztáson, az Izrael-pártiak taroltak, és végül ugyanez lett a választásokon is az eredmény, sőt még a muszlimok is jobbra szavaztak). Bosszúból még egyszer, utoljára megpróbálják Izrael kezét hosszú időre megkötni.

Nemes Dániel/Facebook

BENEDEK ISTVÁN GÁBOR

A Messiás

(részlet)

Amikor a németek bevonultak Magyarországra, megkezdődött a vidéki zsidók deportálása. Simi rémült hangú, kuszán írt leveleket kapott a rokonoktól – tőlünk is –, amelyekre már hiába válaszolt volna. Hatvanannyolcvan zsúfolódtunk össze a marhavagonokban, indultunk a pokolba.

Simi és Berta a hétvenes Jutkával elhagyták otthonukat, csak hogy nem a Dohány utca, Wesselényi utca, Dob utca, Akácfa utca által határolt házak valamelyikébe, tehát a gettóba költöztek, hanem a kőbányai zsinagóga kupolája fölé emelkedő toronyba.

Simi így okoskodott: nincs az a gyanakvó nyilas, az az éles eszű náci, aki fölteleznél egy zsidóról, hogy éppen a saját templomában rejtőzik el.

Magától értetődik persze, hogy erre a képtelen lépésre Simi sem merte volna elhatározni magát, ha nincs segítőtársa. Törcskei József vasutas azonban megtette, amit a főkéntor úr kért tőle.

Befalazta a Kohn családot.

Törcskei átellenben lakott a Cserkesz utcában, s kipróbáltan jó embere volt Siminek. Éjszakánként átlopakodott az egyébként már kifosztott zsinagógába, elmozdította a megfelelő téglákat, beadta az enivalót, a vizet, az üres, gondosan kimosott vödöröt, s átvette a teli küblit.

Három teljes hónapban át tartott ez a szörnyűséges rejtőzködés, míg a vasutas megszervezhette a szökést. Elgyötört, elrongyolódott pártfogoltjával egy viharos éjszakán átmentek Törcskei sógorának csömöri házába, pontosabban annak krumplisvermébe. Ott aztán szerencsésen kivárhatták a szovjet katonákat.

#

Simi elővette az általam vásárolt

térképet, és – „éles politikai látásomra való tekintettel” – megkért: keressem meg a Baracska utcát.

– Egy Törcskei nevű embert kell megkeresnünk – mondta, s ekkor mesélte el 1944-es közös kalandjukat.

A lepusztult külvárosi vagy inkább falusias házban megtaláltuk Törcskeiket. Nyulakat tenyésztett, és éppen az ólak körül szöszmötölt. Ócska, agyonfakult egyenruha volt rajta, erősen bicegett, de rossz fogait csöpöpet sem szégyellve mosolygott, nevetett Simire, s az örömeik olyan hangjait hallatta, amelyekről csak meghatódni lehetett. Bementünk a nyirkos, dohszagú szoba-konyhás lakásba, s leültünk a falikút elé.

– Az asszony még bent alszik – mondta kissé szégyenkezve. – Rendes teremtés – súgta halkán –, csak kicsit kényelmes. Így aztán jóformán mindent ő csinál, a főzést, a takarítást, a mosást. Meg a nyulakat. Mert azok legalább hoznak egy kis pénzt.

A vasutas jövetelünk előtt forralta fel a tejet, még langyos volt.

– Gyerekital, női ital, zsidóital, már megbocsássanak – mondta, s azzal kínálta két, kösernek tartott vendégét. Ő fröccsöt kevert magának.

A nagy sorsmesék után Simi egyszer csak így szólt:

– Figyeljen rám, József. Nem lettem gazdag ember, de szegény sem vagyok. Viszont ha maga nincs, most halott lennék. Két ajánlatom van. Az első: leteszek a bankban a maga nevére egy nagyobb összeget, amiből minden hónapban átutalnak annyit, amennyivel tisztességesen kiegészítheti a nyugdíját. Ha ez az összeg elfogy, és én még élek, pótolom. A másik megoldás: veszek magának egy szép kis lakást, meghozzá vadonatját,

hogy ne kelljen rá költeni, s ott az idők végéig ingyen lakhat. Még bútor is veszek, szép ágyat, hadd aludjon az asszony kényelmesen.

Törcskei József elgondolkodott. Percenkig ült némán. Simi nem sürgette.

– Ha lehet, kössük össze a két ajánlatot, főkéntor úr – mondta végül. – Ez a ház, tudom, olcsón eladó. Biztos kevesebb pénzbe kerül, mint valami flancos lakás a városban. És akkor jöhet egy kis járadék is. Nézzék, én már mindenről leszoktam, csak a fröccsről nem. Meg aztán, ugye, itt vannak a nyulak – és vidáman felnevetett.

Feltűnt nekem, hogy kerüli a hálalkodást, mint ahogy az alakoskodást is, mondván: ő, nem azért tettem, meg hogy bajban ismerszik meg, ki az igazán jó barát, és ilyenek. Törcskei József akkor egyszerűen azt tette, amiről úgy gondolta, tennie kell, most pedig a viszonzást ugyanezzel a természetességgel fogadta el.

Simi felállt, kezét fogták.

– Még a héten fölkeresi egy kőbányai ügyvéd, lehet, hogy ismeri is a Cserkesz utcából – mondta neki. – Ő majd mindent elintézt.

Törcskei kibicegett utánunk az utcára. Már vagy tizenöt lépésre voltunk, amikor utánunk szólt:

– Visszajönné egy szóra, főkéntor úr? – Fátyolos volt a hangja.

Simi megfordult. Amikor újra egymás mellett álltak, a vasutas ezt mondta:

– Tegyen meg nekem valamit. Mondjon rám áldást, de zsidóul. Annyi a bajom, olyan rohadt az életem, hátha könnyít rajtam a maguk imája.

Simi zavartan nézett hol rám, hol Törcskeire. Az előbb már-már meghatódott saját jószívűségén, elérzékenyült önmaga nagyvonalúságától, most meg úgy érezte, mindezen felül még valamit kérnek tőle, ráadásul olyasmit, amit már nem adhat.

Hogy Törcskei mire gondolt, érzékelvén a hosszú, bizonytalan csöndet, nem tudom. Lehajtott fejjel állt, aztán váratlanul énekelni kezdett. Előbb kicsit rekedten, gyakorlatlanul, halkán is, majd mind erősebben. A hangok hirtelen törtek elő belőle, érzékelhetően az elfeledett gyerekkor legmélyéről, talán hamisan is, a férfiember felindultságának azon a pontján, amelyet már nem lehet fokozni. Ilyenkor elfogy a prózai szó, értelmetlen a hétköznapi beszéd, a sebzett lélek csak az éneken tud megnyilatkozni.

Tebenned bízunk elejétől fogva, Uram, Téged tartunk hajlékunknak, Te voltál és Te vagy erős Isten, És ez megmarad minden időre.

Simi sírt. Egyre jobban rázta a zokogás. Évek, évtizedek emléke és elfojtott feszültsége szakadt fel belőle, s valami különös titok, alighanem az azonosság felismerésének meghatottsága. Fölemelte a kezét, és mindkét tenyerét sajátos ujjtartással rátette Törcskei József izzadt fejére.

Kohanita volt, s ha könnyeivel küszködve is, elmondhatta hát vallásunk legősibb papi áldását:

Jóvoreheho Adonáj vöjzimörehó, jóér Adonáj pónov éleho vihunekhó. Jiszó Adonáj pónov, vöjzszém löhó sólajm.

„Áldjon meg téged az Örökkévaló és örizzen meg. Világítsa isteni arcát feléd, és kegyelmezzen neked. Fordítsa fenséges tekintetét rád az Úr, és szerezzon neked békét.”

Átölelték egymást.

Simi, amikor már jó messze jártunk, és feltűntek az első városias házak, ezt kérdezte:

– Lehetséges, hogy a világon minden szerencsétlen szegény ember zsidó?

Nem válaszoltam. Úgy véltem, ő elég jó viszonyban van Istennel ahhoz, hogy ketten együtt kitalálják a feleletet.

#

(A novellarészletet Ráczi Attila színművész olvasta fel BIG 2024. október 29-i emléktábla-avatása alkalmából.)

Soha, senkinek!

Figyelj, öcsi, most olyasmit mondom neked, amit nem mondhatnék el soha és senkinek. Láttad a nőt a lépcsőházban, mielőtt becsengettél hozzám? Na, kérlek szépen, akkor te is láthattál egy történelmi alakot. Nyugi, nyugi, majd mindjárt megtudod. Várj, a régmúlttal kell kezdenem.

Szóval, az ötvenes évek elején a Lenin körúton volt az üzletem. Egy segéd-del dolgoztam együtt. Esténként a régi újpesti haverral, Imrével búcsúztattuk a napot. Hol poharazva, hol lányokkal. Nem, nem kolléga volt Imre. Ő a legfőbb országvezetőt őrző csapat egyik tagja volt, főhadnagy. Csak annyit árult el, hogy a nagyfőnök mellett brancsban dolgozik. El is hittem, mert napokra, hetekre eltűnt, aztán megjelent, mentegetőzve, hogy ne haragudj, Ervinkém, tudod, milyen nehéz egy főnökkel melletted, sosem tudja az ember, mikor meddig tart a szolgálata. Nem, Imre nem volt unzure, de a felesége révén mindent tudott, amit kell. Mit tudom én. Biztos tudott Gréti Imre csavargás-iról; én nem kérdeztem, ha gyakran hajnalokig, napokig vidámkodtunk együtt az Imre által beszervezett nőkkel, vajon mit mond otthon. Hagyjuk, nem erről akarok mesélni.

Imre szinte bevágódott az üzletbe, kérte, hogy a segédem menjen haza. Izgatottan hadarta, hogy én megfogtam a Sztálin lábát, mert beajánlott a főfőnökhöz házi órásmesternek, és én fogom megjavítani az irodai óráját. Majd jön értem egy hivatali autó, és amit a civil ruhás pasi mond nekem, azt teljesítem kérdés nélkül, mert nem babra megy a játék. Ne lepődjek meg, ha megesketnek a melő előtt, mert erről soha senkinek nem dumálhatok. Ő most megy, mert kezdődik a szolgálata, boc, de előtte hadd telefonáljon a főnöknek, hogy az órák rendben, tudja a dolgát...

Napokig rendesen, pontosan nyitottunk, dolgoztunk, zártunk, nehogy valami grimbusz legyen, ha jönnek értem. Nem jöttek a nyitvatartási időben. Húztam le a rolót, a segéd már a villamoshoz futott a Nyugati felé. Félcikorgással érkezett egy sötétített állami kocsi. Kiszállt egy pasas, bemutatkozás, dumma ohne, intett, hogy üljek be a hátsó ülésre. A Kossuth téren hátranyújtott nekem egy fekete kendőt, hogy azt kössöm a szememre, és nehogy kukucskáljak, mert akkor bajok lesznek a visszaúttal. Nem láttam tehát semmit, bár sejtettem, hogy valamelyik Parlament közeli utcába gurultunk. Két pasas „segített” kiszállni, karon fogva vezettek engem. Lift hangját hallottam, majd több ajtó nyitását, zárását. Levették a szemellenzömöt. Sötét volt. Megszólalt az ürge: na, elvtárs, itt vagyunk a helyszínen, most felkapcsoljuk a világítást, és lásson munkához, ezt a nagy órát kell megjavítani, nem jár, nem üti az időt, biztosan ért hozzá? Érték, nem kell aggódnia, a leghíresebb újpesti órásnál voltam inas, segéd majdnem tíz évig, míg a zsidótörvények miatt... kezdem a bemutatkozást. Nem kértem az önéletrajzát, mi annál többet is tudunk magáról, elvtárs. Lásson munkához, reggel, amikor vezető elvtárs kezdi a napot, működjön az óra. Érti-e? Én értem, de szerszámok nélkül... még a nagyítóm sincs... Nincs kifogás! Ott van a dohányzóasztalon egy bőrönd, abban minden órászerszámot és minden új alkatrészt megtalál. Ne féljen, a legmodernebb osztrák darabok. Ha működik az óra, vihet mindent a bőrönddel együtt, ez lesz a fizetsége. Itt az eskü szövege, itt írja alá. Nem, nem kap belőle példányt. Értve? Igen, értettem.

Szétszedtem, megtszagtogattam, kicseréltem egy rugót, a kalapácsot, tudod, amivel üti a negyedeket, egészet az óra. Hajnali háromra elkészültem. De még nem mehettem el, még két órát ott kellett silbakolnom, hogy tényleg jár-e és tényleg üt-e időben a szerkezet. Naná, hogy ketyegett, ütött pontosan, ismertem ezt a típust, Heyden Károly (ipszilonnal) gyártotta, sok ilyet reparáltam én inasként, segédként.

Úgy volt már, hogy mehetek, jobban mondva visznek, amikor kivágódott a kétszárnyú, díszes ajtó, és ha hiszed, ha nem, ő, személyesen ő, a nagyfőnök viharzott be. Jóféle angolszövet öltöny, persze természetére varrva, nyikorgó talpu, fényesre glancolt cipő, ja, tudod-e, miért nyikorog a cipő? Kecskébort tesznek a cipéskész két talpbőr közé, komolyan! Naná, hogy ismertem ezt, nekem is ilyenek voltak akkor is. A lélegzetem is elállt, hát még a kíséremimé! Ők jelteni akartak, hogy... A főnök leintette őket, tudom, ki az elvtárs és mit csinált, már a liftben hallottam az óra ütésének hangját. Szép, nagyon szép, elvtársak, igazán dicséretes, látják, ide vezet, hogy nem privátként vagy kizsákmányolt munkásként dolgozik egy szakember, hanem a szakmai szövetkezetben, kis és nagy kollektíva tagjaként építi az országot. Hogy van, Feld elvtárs? Igen, örülök, hogy jól. Nyilván álmos, fáradt, hisz egész éjjel dolgozott. Megérdemli a pihenést. Már szóltam, hogy ha egy hét után is hiba nélkül működik a szerkezet, magát vigyük el egy hétre a lillafüredi... csak ne szabadkozzon... pártüdülöbe, megérdemli!

Ha nem veszi rossz néven, megjegyeznék valamit: a maga neve ugye Feld, és hát, hogy is mondjam csak, egy kicsit mostanság már nem olyan jól hangzik, tudja? Mindent gondolhatnak a rosszakarók: Feld? Vajon német? Vajon zsidó? Én tudom, hogy... szóval tudom, és manapság vajon hangzana egy virtigli magyaros vezetéknev, mondjuk Faragó, vagy Fekete, vagy Füredi, vagy más, nem gondolja? Nálunk az egész család... És az elvtársak többsége is...

Csak motyogni tudtam: már én is gondoltam rá... Jól van, elvtárs, sok sikert, és köszönet. Intett a fogdmegeknek, azok már kötötték is rám a szemellenzőt, nevetgélve benyomtak a hátsó ülésre, és a házuk előtt se szó, se beszéd, se köszönés, kitétek.

Na, öcsi, így lettem a főelvtárs elvtársa én ideig-óráig – vagyis hibás óra által.

Nem, soha többé nem kerestek onnan, a magas polcra... A távortartást én is segítettem, megkértem Imrét, terjessze rólam, hogy egy időben cionistákkal haverkodtam. Volt ebben igazság: minden készen volt, papírok, pénzek, útítvány, hogy az apám, az öcsém és én kimegyünk Izraelbe. Indulás előtt három nappal azonban összeszerelmesedtünk egy debreceni leánnyal, elutaztam vele, hogy bemutatkozzak a rokonságának és elbúcsúzzunk egymástól. Búcsú helyett esküvő lett. Aztán egy kisfiú is. Tudod, mi lett? Ötvenhatban egyedül maradtam, feleség, gyerek nélkül. Kanadából kaptam aztán a leveleket, fényképeket...

Öcskös, ezt azért meséltem el neked, mert az a nő, akivel találkoztál az előbb, az említett főnök valamilyen rokona. Volt már nálam többször, hoz ide ezt, azt, ilyen, olyan régiséget. Semmi értékeset. Talán az egykori híres rokontól való cuccok ezek? Ki tudhatja, és ha tudnám, se mondanám... Átvesszem ezeket tőle, aztán odaadom az eszteri Sonkáknak, ő eladja, levonja a provízióját, és a maradékot megkapom, annak a felét továbbadom ennek az állítólagos rokonnak. Fogalmam sincs, nem, nem dolgozik, hisz nyugdíjaskorú. Állítólag több nyelven beszél, ebből talán csurran-cseppen neki valami. Nem, nem tagadja, hogy kinek a rokonságába tartozik, de nem is beszél a családról semmit. Egy mondatban elintézte, amikor megismerkedtünk. Kár, hogy az órajavítás kapcsán a nagy rokon nem mutatott be egymásnak bennünket, mert mutató nő volt ő akkoriban. Most is megfordulnak utána az utcán... Zihher, hogy nem a rokont látják benne...

Ha Imre jön haza legközelebb Dániából, majd kifaggatom, ő mit tud erről a rokonról.

Politzer Tamás

Elásta érmekollekcióját, mielőtt Auschwitzba vitték

A gyűjtemény tavaly került elő, és egy kiállítás keretében megtekinthető volt a Balatoni Múzeumban. Jelenleg keresik a leszármazottakat. Ha nem találnak élő rokont, a páratlan kincs a magyar államhoz kerül.

Amikor 1944-ben kihirdették a törvényt a zsidó vagyonok zárolásáról, az üveg- és porcelánkereskedéssel, valamint cementlapok gyártásával foglalkozó, jómódú keszthelyi Pollák család feje elhatározta, hogy 2776 darabból álló értékes érmegyűjteményét és más értékes tárgyait elássa a ház pincéjében. Pár héttel később a csendőrök felforgatták és kifosztották a házat.

Pollákékat előbb gettóba zárták, azután Zalaegerszegre szállították át, majd a család elpusztult Auschwitzban.

Az öt befőttesüvegben elrejtett értékeket, melyek tavaly egy akna kiásásakor kerültek elő, a Balatoni Múzeumba vitték. Az ingatlan elhelyezkedéséből és a némely tárgyon látható P. F. (Pollák Ferenc) monogrammból könnyű volt kitalálni, kik rejtették el. Miután a múzeum szakemberei számba vették a talált kincseket, a nagyközönség is megtekinthette azokat a Rejtélyes gyűjtemény című kiállításon, írja a blikk.hu.

Pollákék 2776 darabos érmekollekciója egészen kivételes, jelenleg Redő Ferenc régész-numizmatikus dolgozza fel. A legrégebbi darab az ókori Makedóniából, Nagy Sándor idejéből való, néhány pedig az ókori görög városállamok, főleg Dalmácia területéről. A gyűjtemény mintegy negyven százaléka a római korból származik. A 18. századi és a későbbi érmék az európai történelem sorsfordulóit dokumentálják. Vannak köztük XVI. Lajost és Napóleont ábrázoló és az 1867 előtti különálló német államok uralkodói által kibocsátott érmék, valamint ritkaságnak számító orosz pénzek, cárok érméi és a gyarmatbirodalmak pénzei is. Az utolsó 1943-ból származik.

Amennyiben a családfakutatás nem vezet eredményre, nem találnak élő leszármazottakat, akkor a gyűjtemény, amely jelenleg még a múzeumban van, a magyar állam tulajdonába kerül.

Kibic

Hajtincs

Jiszráél Friedman rabbi (1796–1851) a híres mezericsi Dov Ber Tovbenicher „mágid” (1704–1772) unokája, Sólem Sachne (1739–1802) fia volt. Heiliger Ruzhinernek, Szent Ruzsininek nevezték. Dávid házából való királyok utolsó sarjának tartották!

Az a hír járta, hogy nem tud írni! Gyerekeket szokás írásra tanítani – magyarázták –, a rabbi viszont sohasem volt gyerek. Amikor világra jött, az anyagnak nem volt bátorsága felső ajkára koppintani, amitől minden újszülött elfelejti mindazt, amit előbbi életében tanult!

Halála előtt Bál Sém Tov magához hívatta tanítványait: „Negyven esztendő múlva lelkem újra földre fog szállni. Akiben majd testet ölt, annak Jiszráél lesz a neve. Szentségéből áradó sugár világítja majd be a földet!” Bál Sém Tov Jiszráél Friedmanra, a rebbe fejelmére utalt...

Az általában szerény körülmények között élő chászid rebbehez képest Jiszráél Friedman fejedelmi palotában lakott Ruzsinban. Hóféhér, tömör aranygombokkal ékesített kaptant viselt. Négy hóféhér paripa húzta hintóját. Gazdagsága, fényűző életvitele I. Miklós cár fülebe jutott. Akkor telt be a pohár, amikor palotája ebédülő-szalonjának padlóját a cár képeivel vert ezüsttrubellek burkolták. Jiszráél Friedman rabbit egy zsidó besúgó meggyilkolásának vádjával börtönbe vetették.

Közel két évet raboskodott Donevitzben, amikor megjelent Bál Sém szelleme, és mondta: „Hivalkodó hiúságod vétke az égbe kiált! De letelt már nehéz szolgálatod, bűnöd le van róva! Az Örökkévaló elvette bűnrovásod kétszeresét. (Jes. 40/2) Küldd szolgádat, Szelmek! Ő majd érdemet talál, ami ellensúlyozza a rád rótt vádat.” Friedman rabbi megvesztegette a börtön parancsnokát, és üzent szolgájának: Járja be a várost a hajnali órákban, menjen oda, ahol fényt lát, majd jöjjön és számoljon be a történeteikről!

Úgy is történt! Majd Szelke a parancsnok engedélyével a börtönbe visszatérve mesélni kezdett: Egy asszonyt találtam apró házában. Fedett fejével a Kérelmek (Tehinot) könyvét olvasta. Amint meglátott, beszélni kezdett: Vétkeztem! 16 éves, árva lány voltam: hiú és hivalkodó. Az öreg földesúrhoz mentem segítségért. Láttam tekintetén, hogy szemet vetett rám. Simogatni kezdte hivalkodó vörös copfomat. Nem ellenkeztem! Copfomat szenvedélyesen arcához dörgölve csókolgatni kezdte. Majd elküldött azzal, hogy

jöjjenek másnap, majd megtudom, mit tehet értem. Copfom váltotta ki a földesúr hevesességét. Tudtam, nem szabad visszamennem, mégis megtettem. Az asszonyi hiúság vitt a földesúrhoz. Amint meglátott, szemei tágra nyíltak, és egyre hevesebb lett! Apró természetemmel nem tudtam ellenállni erejének. Megtörtént, amit nem akartam... Hazaérve ollót ragadtam, és levágtam mindkét hajfonatomat. Városba költöztem, gazdag családoknál szolgáltam. Később férjhez mentem, de rövidesen megözvegyültem. Lekiismeret-furdalás mardosott. Éreztem, hiúságom vétke miatt ért a csapás. Hivalkodó természetem, hiúságom okozta férjem halálát is.

Mit tettél ezután, Szelke? – kérdezte a rabbi. Kérdeztem, mi lett levágott copfjaival. Egyetlen tincs maradt meg belőle – válaszolta. Előszoktam venni a ládából, és olyankor eszembe jut, hogy hiúságom, hivalkodó természetem hozta rám szomorú végzetem. Mi lett a megmaradt tincsekkel? – tudakozódott a rabbi. Elkértem az asszonytól – válaszolta a szolgál.

A rabbi átvette a tincseket, és magásra emelte. Világ Ura – mondta –, Te vagy a tanúm, hogy szolgáljak, Jiszráél Friedmannak nem voltak égbekiáltó vétkei! Még ha mégoly hivalkodó és hiú voltam is, én itt és most elvettem hiúságomat. Ha hivalkodásom olyan nagy vétke szemében, hogy lenyomja a mérleg serpenyőjét, fogadd az asszony hajtincait. Tedd a másik serpenyőbe, billentse javamra ítéleted mérlegét!

Ekkor nyílt a cella ajtaja: a parancsnok állt az ajtóban, és mondta: Szabad vagy, Rabbi Friedman! Itt van szabadulási levelem! A rabbi vette kis tóratekereszt, mely nélkül sohasem mozdult. Átlépte zárkájá küszöbét, majd visszafordult, és újra átlépte a küszöböt. A Talmud szerint – mondta mosolyogva – az ember ahol egyszer megfordult, másodszor is vissza kell térnie oda. Hadd tudjam le most hivalkodó hiúságom okozta másodszori raboskodásomat! Te pedig, Szelke fiam, menj és vedd feleségül az özvegyet, kinek vörös copfjai kinyitották szemem: „Láttam mind a dolgokat, melyek történtek a nap alatt; s íme, mind hiúság és szélnek hajszolása!” (Koh. 1/14.)

Szerdóc J. Ervin főrabbi

Illusztrálta: Tom Seidmann-Freud

Az első világháború után rövid ideig az osztrák zsidó származású művész, Tom Seidmann-Freud az általa írt könyvek mellett héber nyelvű gyerek és ifjúsági irodalmi kiadványokat is illusztrált. Amint a névből kitűnik, rokona volt – méghozzá elég közeli: unokahúga – a világhírű pszichiáternek, ami viszont nem derül ki: a Martha Gertrud nevet születéskor kapta; a Tom nevet pedig, amilyen híressé vált, 15 éves korától használta. A hal utazása című legismertebb könyvét héberre és olaszra is lefordították, írja Somos Péter a zsima.hu-n.

Martha Gertrud 1892. november 17-én Bécsben jött a világra. Gyerekkorában a család előbb Berlinbe, aztán Londonba költözött. Ott kezdett művészetet tanulni, majd Németországban folytatta, ahol kiadta első, maga illusztrálta verseskötetét. Nővéreivel, Lillyvel népmese- és népköltészet-esteket kezdtek rendezni, amelyeken – Tom Freud néven – bemutatta rajzait, nagy sikert aratva mind a gyerekek, mind a felnőttek körében. Münchenben megismerkedett Sáj Agnonnal, aki akkor már ismert író volt: Palesztinából érkezett Németországba, ahol héber nyelvet is tanított. Az ő hatására készítette el egy héber abécéskönyv illusztrációit. A tervezett együttműködés azonban meghiúsult, mert Agnon nem volt képes egyszerű gyereknyelven írni, Tom betűrajzai pedig túlságosan bonyolultnak bizonyultak ahhoz, hogy könnyen megtekinthetők legyenek.

Tom 1921-ben találkozott Jacov Seidmann-nal, akivel rövidesen összeházasodtak. Egy évvel később megszületett egyetlen lányuk, Angela. Berlin Charlottenburg nevű kerületében laktak, amelyet akkoriban az orosz zsidó bevándorlók miatt Charlottengrádnak becéztek, és amely a héber nyelvű könyvkiadás központja volt. Chaim Nachman Bialik, az egyik legnagyobb héber költő itt akarta megvalósítani álmát: egy ifjúsági könyvesboltot nyitni gazdagon illusztrált kiadványokkal, és ehhez a Seidmann házaspárt választotta társul. 1922 nyarán megnyitották az Ofir kiadót, amihez Jacov Seidmann a pénzt adta, Bialik

lett a szerkesztő és a műfordító, Tom pedig az illusztrátor és a művészeti vezető – ami egészen addig nem volt a héber nyelvű kiadónál.

Egyenes, szívben és lélekben tiszta és odaadó emberek – írta a házaspárról Bialik kezdetben, mielőtt megromlott közöttük a viszony. Előtte azonban kiadtak négy könyvet, amelyekhez a szöveget Tom rajzaitól ihlette Bialik írta.

A gazdasági krízis az ő vállalkozásukat sem kímélte. Tombolt a hiperinfláció, Berlinben lehetetlenül megrágtak minden. A betelepült művészek, irodalmárok egymás után hagyták el Németországot. Bialik 1924-ben távozott Palesztinába, és ekkor a kiadó teljesen összeomlott. Seidmann a családja előtt titkolta a kudarcot, de volt társuktól segítséget kért. Miután nem kapott választ, lassan eladta mindenüket, beleértve a szívének oly kedves könyvtárát, azonban ez sem volt elég a tartozá-

sok törlesztéséhez. 1929 januárjában végleg elvesztette minden reményét, és mikor egyedül volt otthon, felakasztotta magát. A finom lelkű Tom nem volt képes feldolgozni férje halálát. Depresszióba esett, nem volt hajlandó enni, és sem közeli hozzátartozói, sem híres nagybátyja nem tudtak rajta segíteni: 1930. február 7-én meghalt. Rajzait, vázlatait és jegyzeteit nővére, Lilly őrizte, és 1978-ban bekövetkezett halála után Tom lánya, Angela kapta meg, aki Aviva néven Izraelben élt, így az életmű egy része megbecsült helyre került.

Elie Wiesel Intézet: A szélsőjobboldal valósággá vált Romániában

A romániai Elie Wiesel Országos Holokausztkutató Intézet határozottan reagált arra, hogy Călin Georgescu az elnökválasztás első fordulójában az első helyen végzett. Alexandru Florian igazgató szerint a szélsőjobboldal Romániában már nem csupán egy sebezhetőség, hanem valósággá vált, és egyre mélyül a szakadék az intézményi, szélsőséges nyilatkozatok és a közpolitikai valóság között.

Alexandru Florian áttekintette azokat a főbb tényezőket, amelyek véleménye szerint a legionárius propaganda és az antiszemita jelenség növekedéséhez vezettek Romániában: a hatóságok tértelensége, a szélsőséges parlamenti beszédek büntetlensége, a hagyományos politikai pártok gyengesége a szélsőségek vesztélyével szemben, a legionáriusokkal vagy antiszemitákkal szimpatizálók számára biztosított médiafelület, valamint a helyi önkormányzatok gyakorlata, hogy háborús bűnösökről vagy legionáriusokról neveznek el utcákat, tereket, iskolákat vagy egyéb épületeket.

„A szélsőjobboldal Romániában már nem csupán egy sebezhetőség, hanem valósággá vált! A választók több mint 35%-ának opcióját jelenti. A szélsőjobboldal holokauszt tagadását, antiszemizmust, rasszizmust, a kisebbségek jogainak és szabadságainak tagadását, szuverenizmust, Oroszország-párti, Európa- és NA-

TO-ellenes külpolitikai orientációt jelent. Ha csak a TikTokra vagy más kommunikációs hálózatokra mutogatunk, azzal kizárólag a külső roszzszat látjuk meg. Itt az ideje, hogy racionálissá váljunk, elhagyjuk a könnyű magyarázatokat és csoportérdekeket. A nemzeti érdek megköveteli, hogy felhívjuk a figyelmet néhány belső tényezőre, amelyek hozzájárultak ehhez a »fekete vagy zöld vasárnaphoz«. Szakadék tátong a román kormány és politikai elit pluralista, szélsőségesellenes, sőt filozemita retorikája és a központi, illetve helyi szinten gyakorolt közpolitikai valóság között” – olvasható az intézet weboldalán közzétett bejegyzésben.

A hagyományos pártok gyengesége a szélsőjobboldali retorika parlamenti megfélemlítésében az egyik ok, amelyet az intézet az eredmény mögött azonosított. „Egy agresszív retorika, amely a múlt totalitárius rendszereire tekint vissza, és nem kínál jövőképet” – írják a közleményben. Izrael Állam nagykövetségének váratlan támogatása az AUR párt számára egy másik probléma, amelyet az intézet kiemelt, utalva a volt izraeli nagykövet és az AUR vezetője, George Simion között 2023 augusztusában tartott feltárási találkozóra.

„Úgy véljük, eljön az idő, amikor számos gyakorlatot és mentalitást újra kell gondolni” – fogalmaz az intézet közleményében.

(Forrás: maszol.ro)

NAPTÁR

December 20., péntek	Kiszlív 19.	Gyertyagyújtás: 3.36
December 21., szombat	Kiszlív 20.	Szombat kimenetele: 4.48
December 25., szerda	Kiszlív 24.	Este chanukka (január 2-ig)
December 27., péntek	Kiszlív 26.	Gyertyagyújtás: 3.41
December 28., szombat	Kiszlív 27.	Újholdhirdetés Szombat kimenetele: 4.52
December 31. - január 1., kedd-szerda	Kiszlív 30. - tévés 1.	Újhold

APRÓ- HIRDETÉS

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdentel.hu és www.mini-implantatum.hu

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Egyéni és társas vállalkozások könnyebben boldogulhatnak, ha van megfelelő jövőképük. Ennek össze-

állításában tudok segíteni rendkívüli vezetői tapasztalatokkal. Az első beszélgetés ingyenes. www.hotan.hu, honi@t-online.hu

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta összesen pár órát igénylő feladatokhoz, díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

Takarítást, háztartásbeli munkákat vállal középkeresetű, megbízható hölgy: 0630/621-3857.

Gyűjtő venne saját részére bélyeggyűjteményt, postai képes levelezőlapot. 0620/522-5690, 061/3228-439.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. www.jungoras.hu, 06-70-505-5620.

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.) Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter Szerkesztésért felelős személy:

Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Tel./fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829

E-mail: ujélet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa

Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUB
IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:
PrimeRate Kft.

ISSN 0133-1353

Színdarab a holokausztról a Nemzeti Színházban

Rendhagyó, kétrészes, holokauszt témájú, telt házas előadás volt a Nemzeti Színházban a Holokauszt 80 Emlékév alkalmából.

Németh Szilárd István kormánybiztos köszöntötte a megjelenteket: prof. dr. Grósz Andor dandártábornokot, a Mazsihisz elnökét, a házigazdát, Rosenfeld Dániel Imre főkántort, a MAZSISZEM elnökét, egyben a Kazán István Kamaraszínház művészeti menedzserét, a holokauszt túlélőket és az embermentők leszármazottait, a Lengyel Köztársaság Nagykövetségének képviselőjében Alan Slowikot, a HM képviselőjében dr. Szolcsánszky Márton alezredest, a Magyar Kormányt, a Miniszterelnökséget, a minisztériumokat, a Mazsihisz taghitközségeit, a Zalaegerszegi Zsidó Hitközséget, a társsegyházak képviselőit és minden érdeklődőt.

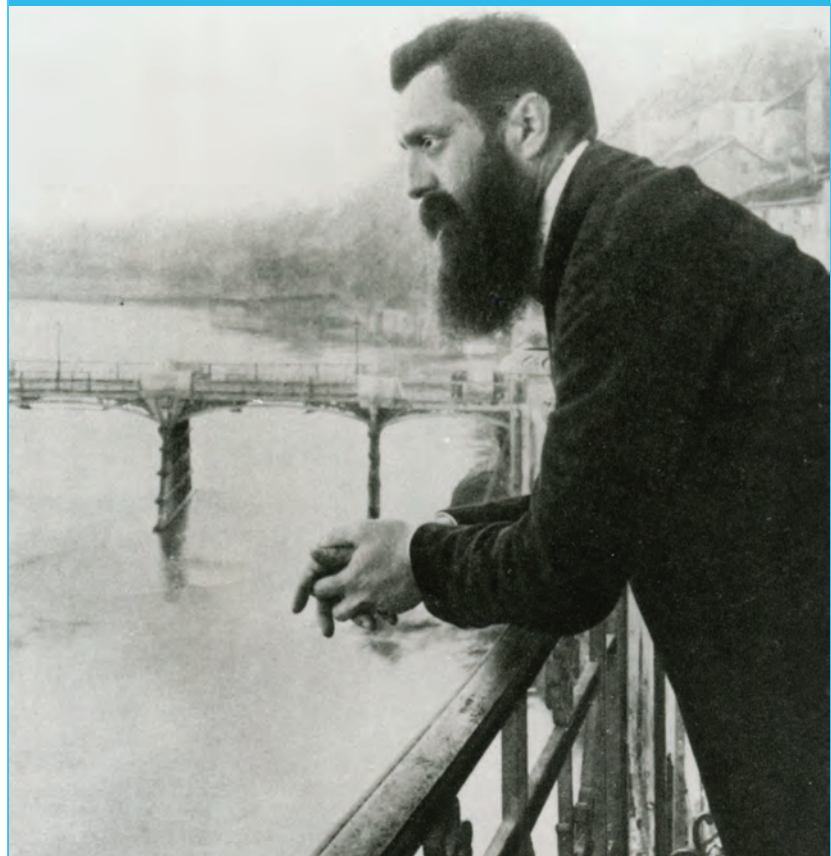
Fotó: Varga Zsombor

„Magyarország antiszemitizmussal szembeni zéró toleranciája egyértelmű üzenet, és garantálja a magyar zsidó közösség biztonságát egy olyan világban, ahol a zsidók iránti gyűlölet sok zsidó életét veszélyezteti.”

Rosenfeld Dániel Imre főkántor az Örökkévalónak szóló áldás után a Kél málé kezdetű gyászimát recitálta magyarul-héberül és megfújta a sófárt a hatmillió mártír emlékére.

Az emlékima után a Kazán István Kamaraszínház immár második vendégjátékaként Kovács Molnár József színművész az Auschwitz Napló című holokauszt-monodramát játszotta el, melyet Tadeusz Borowski lengyel író könyve alapján Kriszt László dramaturg rendező adaptált színpadra. (OS/MTI)

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

az Ön Öröksége is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hyesod UIA,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@keren.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

SPÁNN GÁBOR

Zsidulás és keresztényülés

Ezt a történetet legszívesebben úgy kezdeném, hogy hol volt, hol nem volt, mert annyira mesészerű. De ezt nem merem, mert egyesek félreértik, és abból ma nagy baj lehet...

A régi újságírói közhely, hogy a téma az utcán hever, csak le kell érte hajolni, nálam úgy igaz, hogy kártyáznom kellett érte. Nemrég került a kezembe az a rézkupa, amit egy jó tíz évvel ezelőtti ulti-versenyen nyertem. Ezt általában egy kávéházban rendezik, kb. 20-30 játékos részvételével, 4 fős asztaloknál, nyert pontszámok alapján történő rotációban. Az ebédszünetben véletlenül egy olyan játékosal ettem egy asztalnál, akinek mogen Dovid volt a nyakában. Néhány mondat után kiderült, hogy egész családja zsidó. Elmondta, hogy ő amolyan igazi diaszpóra-zsidó, aki azon kívül, hogy bár micvója volt valamikor, évente csupán a mázkirokat tartja meg mint „ünnepet”. Jónévű ékszerész volt komoly üzlettel, igazi jómódú pesti polgár. Itt tíz év szünetet következett, mert én nem járok ulti-versenyre, ő meg nem jár zsinagógába. Most véletlenül találkoztunk, leültünk egy kávéra, és őt hallgatva eltátoztam a szám.

Elmesélte, hogy elege lett ebből az üzleti világból, jó pénzt eladta az ékszerboltot, és mivel gyermekeit mind kirepítette egészen Amerikáig, így feleségével együtt 60-on túl itt hagyta a bűnös várost. Valahol az isten háta mögött vett fillérekért egy házat, amit ledózeroltatott, és a helyére építtetett egy ragyogó nagy falusi palotát több hálószobával. A gyerekeivel ha látni akarják egymást, előveszi a laptopot, és csókolgatja a képernyőn az unokáit. Az isten rámosolygott, mert véletlenül az alig 180 lelkes faluban az egyik szomszédjáról kiderült, hogy zsidó. Az egész falu szerette őt, és különösen jóban volt a szemben lakó gazdálkodóval, aki nagy családdal és kis házzal rendelkezett. Mint mondta, bizonyára én is tudom, hogy idén a Gergely-naptár tréfája okán a mi hanukánk napra egybeesik a karácsonnyal.

A katolikus szomszédja átjött hozzá a reggeli pálinkára, és kezét tördelve kérte meg őt egy szívességre. Elmondta, hogy nagy családja van szerte az or-

szágban, de karácsonyra mindenki idejön, sok-sok unoka együtt ünnepelni, és az ő 40 négyzetméteres lakása bizony erre alkalmatlan. Ő tudja, hogy barátom – nevezzük Kálmánnak – egy nagy házban él kettesben az asszonnyal, és van két üres szobája is. Megkérte, hogy engedje meg neki valamelyik üres szobájában, hogy oda hívja meg családját karácsonyozni úgy, hogy fát állítanak, ott lenne a vacsora és az ajándékozás is.

Mire Kálmán szégyenlősen mosolyogva azt mondta, hogy ő most öregségére vidéki magányában elkezdett „zsidulni”. Elolvasta a Tóra minden kötetét, bánja az elmulasztott ünnepeket, és feleségével kettesben a maguk tudatlan ámhorec módján, de megünneplik a hanukát. Ennek ellenére örömmel veszi, hogy a házban, ahol ők néha gyermekeik hiányában gondolatban szomorúan éneklük egymás kezét fogva, hogy „árva a ház, nincs kacagás”, a szomszéd szobából egy nagy család ünnepi hangulata hallatszik. Így az a bizarr helyzet áll majd elő, hogy míg az egyik helyiségben a Stille Nacht, heilige Nacht szól, addig ők a Moaz curt éneklük. Hozzátette, tudja, hogy ez az egész amolyan pogány dolog, de reméli hogy a Teremtő az ő gesztusát micvének és nem bűnnek tekinti.

Ha ezt a zsenémet a magyar neológ rabbik olvasásak, én is szépen kérem, ne azt határozzák el, hogy legyen sorsom Spinozáé: kitagadva a zsidóságból egy kávéházat nevezzenek el csupán rólam. Inkább mondják ki, hogy Szolachti!

Tudniillik ott, abban a kávéházban ez a történet melegséggel öntötte el a szívemet. Ma itt, ezen a Magyarországon, ahol családok hullanak szét és házi-nővény lett a gyűlölet virága, abban a kis faluban két különböző vallás fér meg egymás mellett ilyen békében, és még ünnepelni is tudnak. Azt is elmondta, hogy a vallási részek után összenyitják a szobákat, és ők jóízűen eszik keresztény István barátjával és családjával a falu legjobb tréflit töltött káposztáját, aztán kóser hanukai fánkkal tetézik az örömeiket.

Borgula András: Nagy butaságnak gondolom a zsidó színészképzést

Borgula András, a nemrégiben Budapestért díjjal elismert Gólem Színház és Zsidó Előadóművészeti Központ vezetőjével a Radnóti Színházzal közösen létrehozott új darabjuk apropóján a független színházak helyzetéről, tízévnnyi ZSKF-elnökségről, a főzés szeretetéről és az SZFE jövőre induló zsidó színházi specializációjáról beszélgetett a Kibic Magazin, írta meg a Színház Online.

„A pandémia előtt nem volt saját helyünk, játszottunk a Tháliától kezdve a Jurányin, a Sanyi és Aranka Színházon át a 6színig majdnem mindenhol, ahol lehetett.

Az egészen biztos, hogy a közönségnek sokkal jobb így, hogy van állandó hely, amihez a Gólemet lehet kötni. Magyarországon a közönség helyhez kötődik, ez így alakult történelmileg. (...) Itt, a Gólem Központban már száz fölött van a befogadott előadások száma. Viccesen szoktak nekem gratulálni más előadásokhoz is, és nem is hiszik el az emberek, hogy azt nem én rendeztem, de ez most már tényleg nem csak a Gólem otthona. (...) Közzolgáltatási szerződésünk van az önkormányzattal, kerületi kultúrát szolgáltunk, ezért vannak kedvezményeink a helyi lakosoknak. Részt veszünk a kulturális stratégia kialakításában, ezért tíz évig ingyenesen használhatjuk a helyet. Úgy kaptuk meg, hogy nem volt víz, villany, mindent ki kellett építeni, de nem kell fizetnünk bérleti díjat” – fogalmazott Borgula András.

Az alkotó szerint a független színházak léte Magyarországon egyre nehezebb: „A TAO megszűnése után drasztikusan csökkentek a támogatási összegek is. Ez azt jelenti, hogy együttműködésekben kell gondolkodni, ami szerintem a legjobb dolog, ami kijöhet egy ilyen helyzetből. (...) Szerencsére a Radnóti Színház érdeklődött az együttműködés iránt, ugyanis nekik nincs kamaratermük,

Borgula András a ZSKF idén nyáron megrendezett konferenciáján

Fotó: Mihály Bendegúz / ZSKF

mi pedig egy remek kis kamaraterem vagyunk. Végül addig beszélgettünk Kovács Adéllal, a Radnóti igazgatójával, amíg megtaláltuk a közös nevezőt. (...) Meghívásos pályázatot írtunk ki, körülbelül tizenkét rendezőt hívtunk meg, fiatalokat, pályakezdőket, akik maximum egy-két éve vannak a pályán, vagy még nem is végeztek, és ez az utolsó évük az egyetemen. Az egyik nyertes Regős Simon, aki az SZFE fizikai osztályát végzi most, a másik Sahin-Tóth Sára, aki a Freeszfén végzett tavaly. A harmadik darabot én rendezem.

Lehetőséget akartunk adni a rendezőknek, hogy elrugaszkodjanak a megírt anyagtól, ha akarnak. Simon *A fegyencgyarmaton* című novellát választotta az általam kijelölt 25-ből, Sári *Az odú* címűt, én pedig *Az éhezóművészt*. Mindhárom különböző módon dolgoztuk fel a szöveget, van, aki nagyrészt át is írta. Bármilyen furcsán hangzik is, én talán kicsivel optimistább vagyok a fiataloknál, pedig dupla annyi idős vagyok, mint ők, és én csak a hazai pályák jogán veszek részt ebben.

Tehát három egymástól elkülönülő, mégis összecsengő egyfelvonásos

darabot fognak látni a nézők. Az előadás címe, mivel annyira szürreális időkötét élünk: *Mintha élne*” – mesélte Borgula András.

Arról is faggatták, mit gondol a sajtóban nagy port kavart, újonnan induló zsidó színészképzésről:

„Nagy butaságnak gondolom. Miközben szerintem a legjobb dolog, hogy rajtunk kívül más is akar zsidó színházat csinálni. Persze biztosan nehezen fogom viselni, de lesz egyfajta egészséges verseny. Viszont az nagy probléma, hogy az egész szakma, az összes független színház ma Magyarországon kevesebb támogatást kap együtt, mint amennyit az EMIH kapott 2019-ben színházalapításra (1.819.735.825 Ft). Természetesen a zsidóság szabad piac. Bárki megszólíthatja a zsidókat. Nem sajtóíthatom ki őket magamnak, és senki más sem. De azt gondolom, hogy a zsidó színészképzés szakmailag nehezen értelmezhető. Én 1995-ben alijáztam, Tel-Avivban végeztem az egyetemet, rendező szakon diplomáztam. De ott sem zsidó színészeket képeznek.

Té a zsidó osztályban végeztél? Ugye érezzük, hogy ez a jövőbeli kérdés mennyire képtelenül hat?”